

AKADEMİK BİLİNÇ

Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği Bülteni

Ekim 2023
SAYI: 25

DOSYA: Cumhuriyet'in 100.Yılında Eğitim

Yüzyaşındaki CUMHURİYETİMİZ

Sıradan bir yıl değil 2023, sıradan bir yıl değildi 1923. Ateşin ortasında bir vaha gibi kuruldu Cumhuriyet ve kurtuluş savaşını tüm varlığını ortaya koyarak kazanmış bir halkın eseri idi o. Ne mutlu ki bizlere böylesi onurlu bir halkın çocuklarıyız ve halen bir insan ömrüne sığan geçmişin ardından ikinci Dünya savaşına bile girmeden kuruluşunu sürdüren bir ülkenin yurttaşlarıyız.

Bu 100 yılda neler neler yaşadı ülkemiz, ne kadar zorluğu, ne kadar engeli, ne kadar sorunu, ne kadar acıyı yaşadı ama başa çıkabildi ve bu güne gelebildi. Yoktan var ettiklerini saysak sayfalara sığmaz. Adlarını bilmediğimiz binlerce insanın omuzlarında yükseldi ülkemiz ve ihaneti, karşı devrimi gördü ve göğüsledi binlerce isimsiz kahramanımız. Alın teri, gözün nuru ve elin emeği ile kuruldu ülke ve acımasız, vicdansız sahtekarların kıyımına, yıkımına rağmen ayakta durabildi. Kurtuluş savaşında bile bombalanmayan meclisi, ruhunu ve vicdanını kime sattığı bilinmeyen, içinden çıkmış hainlerin bombaladığını gördü ama öğrendi yaşananlardan, yüce değerleri dilinden düşürmeyenlerin takiiye kılığındaki kahpeliklerini. Daha ne çok şey öğrenmesi gerekecek bu ülkenin insanları ama en temel ve sağlam bilgiyi toplumsal belleğinde sarsılmaz şekilde taşıdığını gösterdi geçirdiği her sınavda.

Ateş çemberinden kuruldu ama ateş ona sıçramadan geldi bugüne. Topraklarını satarak kurulan ülkelerin kaderinin ne olduğunu da gördü, topraklarını satışa çıkarana da. Çağdışı anlayışların yıkıcı etkisini de gördü, çağdaş olmanın ne kadar çaba gerektirdiğini de. Üretmeden var olunmayacağını da gördü, üretmenin ne kutsal ve güzel bir varoluş olduğunu da. Paylaşmanın mutluluğunu da gördü, aç gözlü, gözü paradan başka şey görmeyenlerin bencilliğini ve kötülüğünü de. Yüz yıl dile kolay, ama bir toplum için göz açıp kapayıncaya kadar geçen kısa bir süre. Bir insan için upuzun bir ömür ama bir ülke için daha yeni bir başlangıç. Yüzüncü yıl bir yıl gün değil bir yıl aslında. Cumhuriyetimizin aldığı yoldaki öğrendikleri ve yaşadıklarının kavranması ve bilince çıkması için bir gün yetmez, bütün bir yıl uğraşı gerekir. Gelecek yüz yılların yolu ancak bu yüz yılın özümsemesi ile mümkün olacaktır.

Biz akademisyenler olarak topluma en büyük borcumuzu bu süreçteki katkılarımız ile ödeyebileceğiz. Haydi o zaman görev başına.

Prof. Dr. Hilmi Uysal

AKADEMİK BİLİNÇ

Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği
İnternet Bülteni

Sahibi: Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları
Derneği adına Prof. Dr. Hilmi Uysal
Editör: Dr. Öğretim Üyesi Hasan Üstün

Mail: akoder@gmail.com
Web: akoed.org.tr

Instagram: instagram.com/akoeder
Facebook: facebook.com/akoed07

İÇİNDEKİLER

**AKADEMİK
BİLİNÇ**

- 2 MERHABA
- 3 İÇİNDEKİLER
- 4 ATAMA KRİTERLERİ NEDENİYLE İLİŞİĞİ KESİLEN ÖĞRETİM ÜYELERİ GERİ DÖNÜYOR
- 5 BARIŞ BİLDİRİSİ İMZACISI
8 AKADEMİSYENDEN 4'Ü AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ'NDEKİ GÖREVİNE İADE EDİLDİ
- 9 AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ'NDE "ÜNİVERSİTE YAŞAM BECERİLERİ 101" DERSİ YAYGINLAŞTIRILMALI
- 11 ÜTOPYA ÜNİVERSİTESİNDEN HABERLER
- 13 TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞUNDA BATI TARZI BİR EĞİTİM TASARIMI VE ARKA PLANI
- 15 EĞİTİM UYGULAMASI OLARAK KÖY ENSTİTÜLERİ ~SAĞLIK EĞİTİMİYLE CANLANDIRILACAK KÖY~
- 21 YENİDEN ÜNİVERSİTEYİ DÜŞÜNMEK: "TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM ALANININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI ÇALIŞTAYININ SONUÇ RAPORU" ELEŞTİRİSİ
- 26 YA AKADEMİYİ GERİ KAZANMAK YA DA YENİDEN ADLANDIRMAK
- 28 BİR TUHAFLIKLAR FABRİKASI OLARAK ÜNİVERSİTE
- 32 SAĞLIK EKSENİ İLE KÖY ENSTİTÜLERİ KİTABI YAYINLANDI

ATAMA KRİTERLERİ NEDENİYLE İLİŞİĞİ KESİLEN ÖĞRETİM ÜYELERİ GERİ DÖNÜYOR

Kubilay Önal*

Akdeniz Üniversitesi'nde Akademik Atama ve Yükseltme Kriterlerine göre gerekli koşulları sağlayamadıkları gerekçesi ile görev süreleri uzatılmayan öğretim üyeleri mahkeme kararıyla geri dönüyor. Akdeniz Üniversitesi öğretim üyesi kadrosuna atama kriterlerine uymadığı için ilişkisi kesilenler arasında iki yıl önce Üniversitelerarası Kurul'dan (ÜAK) doçent Unanları alan öğretim üyesi de var.

Akdeniz Üniversitesi'nde görev yaparken 1 Aralık 2022'den önce uygulanan akademik atama kriterlerine uygun olmadıkları gerekçesiyle ilişkisi kesilen Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü'nden Dr. Öğr. Üyesi Serap Kocaoğlu Cenkcı, Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü'nden Dr. Öğr. Üyesi İlhami Tozlu, Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü'nden Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Yıldırım yaptıkları hukuk mücadelesini kazanarak görevlerine başladılar. Akdeniz Üniversitesi'nde, bilimsel kaliteyi artırmak iddiası ile yenilenen ve 1 Aralık 2022 tarihinde uygulamaya konulan yeni Akademik Atama ve Yükseltme kriterlerine göre gerekli koşulları sağlamadıkları gerekçesi ile ilişkisi kesilenlerden bir grup öğretim üyesi de göreve iade edilirken bazılarının davaları ise devam ediyor. Davası sonuçlanan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Damla Duman, Yabancı Diller Yüksekokulu öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Arslan ve Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bölümü öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin Avcı ilişkilerinin kesilmesi sonrası başlattıkları hukuk mücadelesini kazanarak üniversiteye döndüler. Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Doç.

Dr. Orkun Kocabıyık ve Uygulamalı Bilimler Fakültesi Pazarlama Bölümü'den Dr. Öğr. Üyesi Nurettin Mert Batu'nun hukuki süreci devam ediyor. Ancak, bazılarında ÜAK tarafından doçentlik unvanı verildiği halde Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü tarafından doktor öğretim üyesi olarak Akademik Atama ve Yükseltme kriterlerine göre gerekli koşulları sağlamadıkları gerekçesi ile ilişkisi kesilen ve dava süreci devam eden akademisyenler hem mesleki hem de maddi mağduriyet yaşıyorlar. Yükseköğretim Kanunu "Bilimsel kaliteyi artırmak amacıyla yükseköğretim kurumları bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir koşullar belirleyebilirler" der. Aynı kanunda "Üniversitelerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleri yapan akademik kurumlar" olduğu belirtilir. Akdeniz Üniversitesi tarafından uygulamaya konulan akademik atama ve yükseltme kriterleri; hem disiplinler arası farkı gözetilen objektif ve denetlenebilir koşullarda olmaması, hem de üniversite işlevini sadece yayına bağlaması açısından ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Böyle olduğu mahkeme kararları ile hukuken saptanmıştır.

Akademik kaliteyi artırmak için kriterlerin olması gereklidir. Ancak kriterlerin; telafisi olmayan mağduriyetler yaratmaması, idarenin ve çalışanların enerjilerini daha verimli kullanabilmelerine olanak vermesi, disiplinler arası farklılıkları gözetmesi, objektif ve denetlenebilir koşullarda olması esas olmalıdır.

*Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Teknik Bilimler MYO Öğretim Üyesi

BARIŞ BİLDİRİSİ İMZACISI 8 AKADEMİSYENDEN 4'Ü AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ'NDEKİ GÖREVİNE İADE EDİLDİ

AKADEMİK BİLİNÇ - "Bu Suça Ortak Olmayacağız" başlıklı barış talebi içeren bildiriye imza attığı için 2016 yılında Akdeniz Üniversitesi'nden Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile ihraç edilen Dr. Öğr. Ü. Suzan Yazıcı, Prof. Dr. Taha Karaman, Dr. Öğr. Ü. Hafize Öztürk Türkmen ve Doç. Dr Süleyman Ulutürk, İdare Mahkemesi kararıyla görevine iade edildi. Mahkeme kararında, bir bildiriye imza atmanın, tek başına kişinin terör örgütü ile irtibat ve iltisaklı olduğunu göstermeyeceği ifadesi yer aldı.

Mahkeme kararı ile Akdeniz Üniversitesi'ndeki görevlerine iade edilen öğretim üyeleri, meslektaşları ve meslek örgütleri yöneticilerince çiçeklerle karşılandı. Akdeniz Üniversitesi'nde ilk olarak, Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü öğretim üyesi Dr. Öğr. Ü. Suzan Yazıcı görevine başladı. Yazıcı için 9 Haziran 2023 tarihinde, Gerontoloji Bölümü önünde bir karşılama etkinliği yapıldı. Bu etkinlikte konuşan Antalya Tabip Odası Başkanı ve kendisi de barış imzacısı olduğu için görevinden uzaklaştırılan Prof. Dr. Taha Karaman, insan haklarının her bireyin doğuştan sahip olduğu evrensel ve dokunulmaz haklar olduğunu söyledi. Karaman, "Biz hekimler daima yaşamı savunduk, yaşama yönelik ihlallere karşı çıktık. Bu nedenle yargılandık. Bin türlü sorunlarla karşılaştık" dedi. Barış imzacısı akademisyenlerin haksız şekilde görevden uzaklaştırıldıklarını hatırlatan Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği Başkanı Prof. Dr. Hilmi Uysal da, Dr. Öğr. Ü. Suzan Yazıcı'nın Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki görevine dönmesinden mutlu olduklarını ve atılan

tüm meslektaşlarının göreve başlamasını beklediklerini söyledi.

"AĞAÇ KABUĞU YEMEDİK"

Daha sonra KESK Antalya Şubeler Platformu adına söz alan Eğitim Sen Antalya Şubesi yöneticisi Güneş Adsız, KHK ile işinden atılanlar için 'ağaç kabuğu yesinler' dendiğini hatırlattı. Kendisinin de KHK ile atıldığını ve iki yıl önce göreve döndüğünü belirten Güneş Adsız, şöyle devam etti: "Birçok arkadaşımız hala mahkemelerden gelecek olan cevapları bekliyorlar. Ki bizler yıllarca, adına oyalama komisyonu dediğimiz Olağanüstü Hal İnceleme (OHAL) Komisyonundan karar çıkmasını bekledik. Birçoğumuz hakkında herhangi bir soruşturma, herhangi bir ceza olmadan, neden atıldığımızı bilmeden o süreci yaşamak zorunda bırakıldık. Bizler ağaç kabuğu yemedik. Çünkü bizler dayanışmayı bilen insanlardık. Dayanışarak, beraber direnerek bugüne geldik." Suzan Yazıcı da, "Bugünleri göreceğimizi biliyorduk" diyerek Akdeniz Üniversitesi'nden atılması sonrasında 7 yıldır kendisine destek olanlara teşekkür etti. Yazıcı, "Benimle başladı, hepimiz geleceğiz, tek tek, devam edecek. Umarım üniversite daha güzel bir yer olur." dedi.

"SAVUNMA YAPMAMIZA İZİN VERİLMEDİ"

Mahkeme kararıyla Akdeniz Üniversitesi'ndeki görevine başlayan ikinci akademisyen Psikiyatri Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Taha Karaman oldu. Taha Karaman için, 10 Temmuz 2023 tarihinde, Akdeniz Üniversitesi Hastanesi girişinde bir karşılama etkinliği yapıldı.

Burada, SES Antalya Şubesi, Antalya Tabip Odası, Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği ve Antalya Dayanışma Akademisi'nin hazırladığı ortak açıklamayı Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi üyesi Prof. Dr. Nursel Şahin okudu. Kendisi de "Bu Suça Ortak Olmayacağız" başlıklı bildiriye imzaladığı için Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden uzaklaştırılan ve göreve iade edilmeyi bekleyen Nursel Şahin, rektörlerin mahkeme gibi davrandıklarını hatırlattı ve 7 yıl önce yasal dayanağı olmadan kürsülerinden ve öğrencilerinden koparıldıklarına dikkati çekti: "Bildiriden sonra Akdeniz Üniversitesi Yönetimi, talimatla disiplin soruşturmaları açmış ve hukuk fakültesi dekanının da yer aldığı disiplin komisyonlarınca suç belirtilmeden, savunma yapmamıza dahi izin verilmeden hakkımızda meslekten çıkartılma cezası öngörülerek dosyalarımız YÖK'e gönderilmişti. Bu arada soruşturmanın gizliliğini koruması gereken disiplin amiri bu ödevini yerine getirmeden isimlerimizin basına sızdırılmasına engel olmayarak bizleri itibarsızlaşmaya; silahların susmasını, barışı talep eden bizleri terörle ilişkilendirmeye çalışmıştır. Yasal dayanağı olmayan bu karar YÖK'ten döndü."

REKTÖRLÜK, İHRACA ZEMİN HAZIRLADI

Nursel Şahin, bazı üniversitelerin soruşturma dahi açmadığı bildiri için Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü'nün ihraç sürecine zemin hazırladığını ifade etti: "15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminden sonra ilan edilen Olağanüstü Hal uygulaması üniversiteden ihraçlar için yeni bir fırsat yarattı. OHAL Kararnamesi ile üniversiteden ihraç edildik. Üniversitelerin farklı tutumlar aldığı, bazılarının soruşturma açmaya bile gerek görmediği bir süreç yaşandı. Daha sonraki açıklamalarda ihraç edilen akademisyenlerin isimlerinin bizzat rektörlerce bildirildiği açıklanan süreçte Akdeniz Üniversitesi de hızla isimlerimizi bildirerek ihraç edilmemizin

zeminini hazırlamıştır. Anayasa'da güvence altındaki ifade özgürlüğü, adil yargılanma ilkesi göz ardı edilerek, rektörler kendilerini mahkemelerin yerine koyarak büyük bir adaletsizlikle kürsülerimizden, öğrencilerimizden kopartıldık."

"ANAYASA MAHKEMESİ 'HAK İHLALİ' DEDİ"

Nursel Şahin, açıklamasında, hem akademisyenlerin hem de öğrencilerin 7 yıl kaybettiğini vurguladı: "Bu bir tıp fakültesi öğrencisinin mezun olacağı kadar bir süre. Öğrenciler hocalarını tanımadan mezun oldu ve bir sürü nitelikli hoca öğrencileriyle buluşamadı. Bilgi birikimlerini onlara aktaramadı. Hakkımızda açılan ceza davaları, Anayasa Mahkemesinin "Hak İhlali" kararı, OHAL komisyonu incelemesi ve ret kararı, sonrasında idare mahkemesi dava süreci, yaklaşık yedi yılı aldı. Anayasa Mahkemesi, Barış Akademisyenleri'nin "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisinde, bir suç unsuru olmadığına; bu nedenle cezalandırılmalarının ifade özgürlüğünün ihlali olduğuna, bu metne imza atan akademisyenlerle ilgili yargılama yapılmasının ve hatta disiplin cezası verilmesinin bile hak ihlali olduğuna hükmetti. AYM'nin bu kararının ardından OHAL İnceleme Komisyonu, haklarında açılan davalardan beraat etmelerine rağmen Barış Akademisyenleri'nin iade taleplerini beş yıl beklettikten sonra, neredeyse elinde bakılacak dosya kalmadığı zaman topluca reddetti. OHAL Komisyonuna karşı açılan davalar sonuçlanmaya başlarken, Barış Akademisyenleri'nin bir kısmı idari mahkemelerin verdikleri iade kararı sonucu görevlerine dönmeye başladı. Henüz davası sonuçlanmayan ya da idare mahkemesinde olumsuz karar verilen akademisyenlerin istinaf mahkemesinde davaları devam etmektedir. Olağanüstü hal kapsamında KHK ile kamu görevinden çıkarılan 400 civarında akademisyenden 100'e yakını mahkeme kararıyla görevlerine iade edildi. Yaklaşık 300'ünün göreve iade talepli dava süreci ise devam ediyor."

HYPATIA ile HAFİZE'NİN HİKÂYESİ BENZEŞTİ

Görevine başlayan üçüncü akademisyen, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'nda görev yapan Dr.Öğr. Ü. Hafize Öztürk Türkmen oldu. Hafize Öztürk Türkmen, 17 Temmuz 2023 tarihinde, üyesi olduğu Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası(SES) Antalya Şubesi, Antalya Tabip Odası, Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği ve Antalya Dayanışma Akademisi üyelerince Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık girişi önünde karşılandı. Barış bildirisini imzaladığı için KHK ile Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki görevinden uzaklaştırılan Prof. Dr. Erdal Gilgil, burada yaptığı konuşmada, işten çıkarılmalarını "utanç verici" olarak niteledi: "Sevgili Hafize Hocam, Üniversitenize hoş geldiniz. 30 yılı aşkın süre boyunca öğrendiğiniz, öğrettiğiniz, bilime katkı sunduğunuz, çok sayıda öğrenci ve asistan yetiştirdiğiniz akademik hayatınızın bundan sonraki döneminde başarılar diliyoruz. Daha önceki akademik hayatınızda özellikle geçmişteki kadın hekimlerin ilgi alanınız olduğunu biliyorum. Öğrencilerinize anlattığınız kadın hekim Agnodike ve kadın akademisyen Hypatia'nın kaderini siz de paylaştınız, siz de onlar gibi kovuşturmalara uğradınız, bu sizin için gurur verici, ancak sizleri suçlayan ve işten çıkarılmanıza sebep olanlar için de utanç verici. Biz de sizinle gurur duyuyoruz" dedi. Hafize Öztürk Türkmen de, "Ben hoş geldim, siz de hoş geldiniz" diyerek dayanışma gösterenlere teşekkür etti. Mobbinge dayanamayarak intihar eden Mehmet Fatih Tıraş gibilerin iade olamayacaklarına dikkati çeken Hafize Öztürk Türkmen, yüreğinin buruk olduğunu söyledi.

BİLİMSEL EĞİTİME DARBE YAPILDI

Görevine iade edilen dördüncü akademisyen, Maliye Bölümü öğretim üyesi

Doç. Dr. Süleyman Ulutürk oldu. Süleyman Ulutürk, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi girişinde çiçeklerle karşılandı. Burada konuşan Eğitim Sen Antalya Şube Başkanı Nurettin Sönmez, Süleyman Ulutürk'ün uzun yıllar Eğitim Sen'in Akdeniz Üniversitesi temsilciliği yaptığını ve mücadeleden geri durmadığını hatırlattı: "Süleyman Ulutürk, özerk, demokratik, laik üniversite mücadelesinden hiçbir zaman geri adım atmamış, kendisine yapılan tehditlere boyun eğmemiştir. Yaklaşık yedi yıldır tüm barış akademisyenleri öğrencilerinden uzak tutulmuştur. Bu bilimsel eğitime vurulan bir darbedir. Bugün hala Ankara Üniversitesinde Eğitim Sen Genel Başkanı Prof. Dr. Necla Kuruldahil göreve iade edilen barış akademisyenleri yeniden görevlerinden uzaklaştırılmak isteniyor. Ankara Bölge İdare Mahkemesi Anayasa Mahkemesinin kararına rağmen yürütmeyi durdurma kararları vererek kardaşlarımızın görevlerine başlama sürecini uzatıyor. Biz Eğitim Sen olarak 'demokratik özerk üniversite' mücadelesinden, emek, demokrasi ve barış mücadelesinden asla geri adım atmayacağız. Süleyman Ulutürk Hocamıza KESK'e bağlı sendikalar olarak ve üyesi olduğu Eğitim Sen, Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği, Antalya Dayanışma Akademisi, Emek ve Demokrasi Güçleri olarak hoş geldin diyoruz."

CUMHURBAŞKANI, İMZACILARI HEDEF GÖSTERDİ

Süleyman Ulutürk ise yaptığı konuşmada, ihraç edildikten sonra üyesi olduğu Eğitim Sen Antalya Şubesi Yönetimine ve Antalya'daki demokratik kitle örgütlerine gösterdikleri yakın ilgi ve dayanışma için teşekkür ederek, bu süreçte kendilerini hiç yalnız hissetmediklerini dile getirdi. Barış Bildirisinin 11 Ocak 2016 tarihinde kamuoyuna açıklanmasından bir gün sonra İstanbul Sultanahmet Meydanında terör örgütü İŞİD tarafından

canlı bomba eylemi gerçekleştirildiğini, bu saldırıda 13 kişinin öldüğü, 14 kişinin de yaralandığını hatırlatarak, aynı gün Büyükelçiler kabul töreninde konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu saldırıdan hiç söz etmeden Barış Bildirisini imzalayan akademisyenleri "aydın müsveddesi, karanlık, cahil, müstemlekeci" olarak nitelendirdiğini, basının da konuyu aynı biçimde haberleştirmesinin kanlı terör eylemini adeta unutturduğunu, günlerce imzacı akademisyenlerin konuşulduğunu, isimleri ve üniversitelerinin de gazetelerde yazılması üzerine hedef gösterildiğini söyledi. Bu süreçte kendisinin de tehditlerle karşılaştığını, odasının kapısına tehdit

mesajları yazıldığını, odasına gelen bir gurup tarafından tehdit edildiğini, sosyal medyadakendisi ile ilgili hakaret içeren paylaşımlar yapıldığını hatırlattı.

"Bu Suça Ortak Olmayacağız" başlıklı barış talebi içeren bildiriye imza attığı için 2016 yılında Akdeniz Üniversitesi'nden ihraç edilen sekiz akademisyenden Dr. Öğr. Ü. Bülent Şık(Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları), Prof. Dr. Erdal Gilgil (Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimi) ve Prof. Dr. Nursel Şahin (Tıp Fakültesi Cerrahi Tıp Bilimleri) ve Doç. Dr. Mustafa Cumhur İzgi'nin (Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri) görevine iade davaları ise devam ediyor.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ'NDE "ÜNİVERSİTE YAŞAM BECERİLERİ 101" DERSİ YAYGINLAŞTIRILMALI

Memduh Sami Taner*

Üniversite kampüslerine yeni gelen öğrencilerin ilk günleri genellikle belirsizliklerle doludur. Bu ilk günlerde kaygı düzeyleri oldukça yüksek olur ve yalnızlık duygusu hissederler. Üniversite yaşamına uyum sancıları nedeniyle, kazandığı bölüme ve derslere duyulan ilginin azalması ve hatta öğrenme heyecanının kaybolma riski vardır. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyum sancılarının yarattığı riskler ancak nitelikli oryantasyon faaliyetleri ile giderilebilir. Bu faaliyetler neler olmalı ve nasıl uygulanmalıdır?

Öncelikle belirtmek gerekir ki öğrencilerin üniversite yaşamının başında ihtiyaç duyacağı anahtar bilgiler kendilerine kesintisiz sunulmalıdır. Bu amaçla, öğrencilerin üniversiteye uyum sağlamalarına ve akademik başarılarına katkıda bulunmak için düzenlenen toplantılar bir kez değil, bir dizi şeklinde yapılmalı ve farklı etkinlikler içermelidir. Oryantasyon, sadece öğrencilerin kampüsü ve akademik kaynakları tanımalarına yardımcı olmakla kalmamalı, aynı zamanda onların sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını da göz önünde bulunduran bir süreç olmalıdır.

Akdeniz Üniversitesi bünyesindeki gözlemlerimin sonucu, yeni gelen öğrenciler açısından en kritik gün ve haftalarda kapsayıcı, yol gösterici ve rahatlatıcı yönü olan sistemli bir oryantasyon programının eksikliğidir. Tüm fakülte ve yüksekokullarımızdaki oryantasyon faaliyetlerini eksiksiz takip etmek mümkün olmasa da, son iki yıldır sadece eğitim fakültemizin amaca uygun oryantasyon programı oluşturma gayretlerine tanık olmuştum. Maalesef üniversitemize gelen yeni öğrenciler

kendilerine gönderilen birkaç e-posta mesajında belirtilen web sayfaları veya öğrenci işlerindeki tükenmiş memur arkadaşlar üzerinden yeni yaşamlarıyla ilgili tüm iş ve işlemleri öğrenmek zorunda kalmaktadırlar. Sorularına cevap bulamamış veya rehberlik yapacak bir muhatap bulamamış gençleri şu günlerde kampüste, gruplar halinde amaçsız gezerken görmek mümkündür.

Yaşam becerileri eksik, sadece sınav odaklı bir lise dönemi geçirerek üniversiteli olmuş gençlerin akıllı telefonları üzerinden bir şeyleri deneme-yanılma ile değil, kendilerine kucak açan bir fakülte veya yüksekokulun "yüz yüze sahiplenmesiyle" sürece dahil olmaları gerekli ve elzemdir. Sancılı dediğimiz bu süreci ve öğrencilerimizi çok daha iyi "sahiplenerek" yönetmenin tek çaresi nitelikli oryantasyon faaliyetleri tasarlamaktır. Ek olarak Akdeniz Üniversitesinde "Üniversite Yaşam Becerileri 101" adlı kredisiz/zorunlu bir dersin tüm bölüm ve programlarda yeni öğrencilere sunulması, sürekli olarak üniversitemizle övünen söylemlerimize dayanak sağlaması açısından önemlidir.

İhtiyaçlar ve Yapılması Gerekenler

Öğrencilerin uzaktan veya fiilen kayıt işlemlerini tamamlamalarıyla başlayan oryantasyon ihtiyacı şunlardır. Ders seçimi, danışman öğretim üyesi ile tanışma, öğrenci kimlik kartını edinme, öğrenci işlerine belge teslimi veya temini, ulaşım ağlarını öğrenme, yurt-barınma sürecinde tecrübeli birisine danışma, yemekhane hizmetleri, sağlık-spor ve kültür imkanlarına ulaşma, ders geçme, sınav türleri hakkında bilgilenme, ödev ve akademik performans gereklilikleri ile

öğrencilik hakları vb. sorumluluklarını öğrenme şeklinde olabilir. Yukarıda sayılan tüm bu ihtiyaçlar yeni öğrencinin zihnindeki listenin henüz bir kısmıdır.

Aşağıdaki oryantasyon etkinlikleri yapılarak öğrencilerde aidiyet duygusu ve bölümü ile olumlu ilişki kurması sağlanabilir.

Hoş Geldin Etkinlikleri
Gruplar Halinde Kampüs Turu (Sanal ve Gerçek Turlar)
Çok Boyutlu Akademik Danışmanlık Sosyal Etkinlikler ve Kulüp Tanıtım Toplantıları
Düzenli Bilgilendirme Toplantı veya Bilgilendirme Oturumları
İnternet ve Kütüphane Kaynaklarına Ulaşım
Düzenli Soru ve Cevap Oturumları

Oryantasyon Sürecinin Faydaları
Üniversitede oryantasyon süreci, öğrencilere birçok açıdan fayda sağlar:

1. Uyum Sağlama: Oryantasyon, yeni öğrencilerin üniversite hayatına uyum sağlamalarına yardımcı olur. Öğrenciler, kampüsü ve akademik kaynakları tanıdııkça kendilerini daha rahat hissederler.
2. Akademik Başarı: Oryantasyon, öğrencilere akademik danışmanlık ve kaynaklara erişim sağlayarak akademik başarılarını artırır.
3. Sosyal Bağlar Kurma: Yeni öğrencilerin birbirleriyle tanışmalarına ve sosyal bağlar kurmalarına yardımcı olur, bu da öğrencilerin ilk yıl ve sonrasında farklı sosyal destek ağları oluşturmalarına katkıda bulunur.
4. Bilinçlendirme: Oryantasyon, öğrencilere üniversitenin kuralları, kaynakları ve destek hizmetleri hakkında bilgi vererek bilinçlenmelerini sağlar.
5. Motivasyon Artırma: Oryantasyon süreci, yeni öğrencilerin üniversiteye karşı motivasyonlarını artırır ve başarılı bir

üniversite deneyimi yaşamalarına katkıda bulunur.

Sonuç: Üniversitede oryantasyon süreci, yeni öğrencilerin üniversite yaşamına uyum sağlamalarına ve akademik başarı elde etmelerine yardımcı olan değerli bir süreçtir. Bu süreç, öğrencilere kampüsü tanıma, akademik danışmanlık alma, sosyal bağlar kurma ve kaynaklara erişim yöntemlerini öğrenme gibi fırsatlar sunar. Oryantasyon, öğrencilerin üniversite deneyimini daha olumlu ve üretken hale getirir ve uzun vadede akademik başarılarını etkiler. Bu nedenle, üniversiteler için oryantasyon sürecine yatırım yapmak önemlidir aksi durumda hemen ilk haftadan itibaren öğrencilerin üniversite çeperindeki (yada kampüslerdeki) kafelere yönelerek zaman, para ve sağlıklarını sömüren ağlara takılması ve "mekan bağımlısı" olmaları kaçınılmazdır.

*Prof. Dr., Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

ÜTOPYA ÜNİVERSİTESİNDEN HABERLER

“ÜTOPYA’NIN 100.YILINI KUTLAMAK”

Ütopya Ülkesinde büyük bir şenlik yaşıyor.Ülkedeki bu mutluluğun sözcüklere dökülmesi kolay değil. Gazeteci olarak bu coşkuyu tüm yönleri ile okuyucularımıza aktarmak zor olsa da habercilik görevimizin gereği, içinde yaşadıklarımızın üstüne çıkıp bu heyecanı sizlere aktarmaya çalışıyoruz. Belki Ütopya Üniversitesinde yaşananların bir parçasını sizlere aktarabilmeyi başarabilirsek gazetecilik görevimizi yapmış olacağız. Bunu düşünerek Ütopya Üniversitesi Rektöründen randevu istedik. Hemen kabul etti ve Kütüphanedeki söyleşi odasında buluşmak üzere sözleştik.

Akademik Bilinç: Sayın Rektör, öncelikle görüşme isteğimizi yoğun programınız içinde hemen kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz. Hocam sadece ülkede değil, Ütopya Üniversitesinde de olan bu şenlik havasını bize biraz anlatabilir misiniz?

Rektör: Asıl ben teşekkür ediyorum sizlere. Ülkemizdeki, şehrimizdeki bu coşkulu sevinci bizde Ütopya üniversitesi olarak paylaşıp içinde olabildiğimiz için çok mutluyuz. Ütopya Ülkesinin kuruluşunun 100. yılını kutluyoruz. Hiçte kolay bir şey değil bu. Dile kolay ama hiçte kolay olmayan 100 yıl... Neler başardık, nasıl başardık, insanlar, yurttaşlar, öğrencilerimiz için neler yaptık bu 100 yılda, onun dökümünü yapıyoruz. Ve elbette ulaştığımız çağdaş, gezegenimizin gözde bir ülkesi olabilmeyi, bir Ütopya Ülkesi olabilmeyi nasıl başardı Atalarımız, Anne ve Babalarımız ve bugünün halkı, hep bunları ele alıp üzerinde düşünmek, yaratıcı şekilde sonuçlar çıkarmak ve gelecek 100 yıllara ulaşmak için üzerimize neler düştüğünü görmemiz gerekiyor.

Akademik Bilinç: Hocam, sanki bütün bunlar hep birer akademik çalışma gibi anlatıyorsunuz. Sözlerinizden sonra kafalarımızda konu üzerinde düşünen insanlar canlanıyor, ancak bu şenlik hali nedir? Bunu anlamamızı sağlayabilirseniz seviniriz.

Rektör: Evet çok haklısınız,aslında bu muhasebe büyük bir zihinsel çalışma ama neden böylesi bir şenlik hali var? İsterseniz bu sorunuzun yanıtını rektör yardımcımız versin.

Akademik Bilinç: Elbette Hocam, lütfen.

Rektör Yardımcısı:Şenlik, çünkü büyük bir sevinç duyuyoruz bugünlere ulaşabildik diye. Özgür, mutlu, kendine öz güveni olan, insanlık değerlerini temel almış, saygılı, başkalarını aşağı görmeyen, kendini tepede görmeyen, insanlara hakaret etmeyen, aşağılamayan, sevgi ile herkesin onuruna saygı duyan ve kimseyi ötekileştirmeyen insanların topluluğu haline geldik. Bu o kadar büyük bir sevinç kaynağı ki... Kutlama kendiliğinden şenliğe, mutluluğun ortak paylaşımına dönüşüyor... Öğrencilerimiz şarkıları, türküleri, sazları, gitarları, dansları, oyunları ile dile getiriyorlar bu sevinci. Hemde kendiliğinden... Toplum olarak başarılımış bu güzelliğin sevincini paylaşıyorlar...

Meydanlar sanat salonlarına döndü sanki resimler yapılıyor, mutluluğun resmi yapılmaya çalışılıyor, heykeller yapılıyor, bir taraftan müzik sesleri, bir taraftan danslar, neşeli konuşmalar... Ne mutlu ki bize sevgi ve saygı ile böylesi

bir ortamı yaşayabiliyoruz hep birlikte... Hep birliktegerçekten... Öğrencilerimiz ile öğretim elemanlarımız kaynaşmış durumda... Çayırarda, merdivenlerde yan yana oturuyorlar, dersliklerde birlikte paylaşıyorlar bu sevinci...

Akademik Bilinç:Hocam anlattığınız şey asla gerçek olamayacakmış gibi... Rektör:Ama mümkün işte... Neden kütüphanede görüşmek istedik biliyor musunuz?

Akademik Bilinç:Tam da biz bunu soracaktık Hocam. Bunun özel bir nedeni mi var?

Rektör:Elbette vardı. Bu şenliğe kütüphanemizde katıldı ve bu coşkuyu her güne yeni bir kitap yayını ile sürdürüyor üniversitemiz. "Ütopyanın 100. Yılında Üniversite", "Ütopyanın 100. Yılında Sağlık", "Ütopyanın 100. Yılında Sanat", "Ütopyanın 100. Yılında Şiir", "Ütopyanın 100. Yılında Tiyatro", "Ütopyanın 100. Yılında Hukuk",

"Ütopyanın 100. Yılında Tarım", "Ütopyanın 100. Yılında Sanayi", "Ütopyanın 100. Yılında Spor", "Ütopyanın 100. Yılında Bilim", "Ütopyanın 100. Yılında Kadın", "Ütopyanın 100. Yılında Ekonomi", "Ütopyanın 100. Yılında Eğitim", "Ütopyanın 100. Yılında Çocuk" vb. gibi her güne bir konuyu ele alan kitap yayınlatabilecek hale geldi Ütopya Üniversitesi. Vevekütüphanemiz 100. Yıl anısına Ütopya Dünyasında yayınlanmış tüm kitap ve dergilerin dijital örneklerine sahip olan yegâne kütüphanelerden birisi haline geldi bugün...

Akademik Bilinç:Sayın Hocam, ne güzel. Bizim bunu duyurma şansına sahip olmamızı sağladınız ve şimdi anladık neden bu görüşmeyi Ütopya Üniversitesinin Kütüphanesinde yaptığımızı... Nice nice 100 yıllara... Sevinç ve... Mutluluk ve... Kitap ile...

Hilmi UYSAL

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞUNDA BATI TARZI BİR EĞİTİM TASARIMI VE ARKA PLANI

Memduh Sami Taner*

Özet: Cumhuriyetin 100. yılından geriye bakıldığında, milli mücadele henüz devam ediyorken kurtuluş sonrası kurulacak ülkenin adı, yaklaşık sınırları, yönetim şekli, siyasal çizgisi ve hukuk alanındaki seçimleri, kalkınma sürecinde ele alınacak hayati konular, sosyal ve kültürel hayat, dil ve tarih iklimi; özellikle de eğitimde seçilecek yol önceden düşünülmüş gibidir. Başka bir deyişle kuruluşun formülü ve felsefesi adeta kurtuluştan önce kurgulanmıştır. Milli mücadele geride kaldıktan sonra kurulan yeni ülkeye baktığımızda monarşiden arınmakta kararlı acemi bir Cumhuriyet rejimi ve adı Türkiye Cumhuriyeti olan, batıya yüzünü dönmüş bir ülke görmekteyiz. Yeni doğmuş cumhuriyet, o dönemin en devrimci adımlarını atarken eğitim ve ekonomi alanında ilginç bir senkronizasyon yakalanmış olması ilginçtir. Akdeniz Üniversitesi Öğretim Elemanları Derneği, Akademik Bilinç bülteni için hazırlanan bu yazının birinci kısmında, Cumhuriyet fikri, felsefesi ve henüz kuruluş aşamasında kurucuların eğitime odaklanmasının nedenleri ile sürecin nasıl tasarlandığını irdelemek amaçlanmıştır.

Giriş: Fransız Devrimi 1789-1815 yılları arasında özgürlükçü düşüncelerin yaygınlaşması açısından Avrupa coğrafyasını derinden etkilemiştir. İngiltere başta olmak üzere Avrupa'daki tüm monarşiler Fransa'da kralın, kilisenin ve saraya yakın asillerin 1799'a dek, yani 10 yıllık bir sürede imtiyaz ve yetkilerini halkın iradesine nasıl devretmek zorunda kaldıklarını kaygıyla izlerken, Avrupa'daki aydınlanmacı hareketleri destekleyenler ise bireysel hakları dikkate alan özgürlük rüzgarı ile daha da cesaretlenmişlerdir. Dogmatik Hristiyanlık monarşilerle işbirliğine giderek, Fransız devrim rüzgarının incili ayaklar altına aldığı,

ihtilalcilerin özgürlük adı altında açlık ve yokluğu halklara sunduğu propagandası yapmıştır. Şüphesiz ki devrimsel (veya bilimsel) her dönüşümün önüne ilk bariyer olarak ruhban sınıf üzerinden dinsel taassup çıkarılmaktadır. Fransız ihtilalinin Osmanlı İmparatorluğu'nu etkilemesi eş zamanlı olmasa da, Balkanlarda başlayan özgürlükçü düşünceler ve milliyetçilik akımları, 1839'da I. Tanzimat Fermanı, 1856'da ise Islahat Fermanı ile değişimi çağrıştıran gelişmelere kapıları araladı. Özellikle girilen savaşlardaki yenilgiler Osmanlı İmparatorluğunu mutlak monarşiden anayasal monarşiye zorladı. Osmanlı mebusan meclis denemelerinin zoraki de olsa yaşama geçirilmesi, Padişahın aydınların eleştirileri üzerine yetkisini belli konularda paylaşmayı göze alması, özgürlüklere ve bireysel haklara alan açmaya mecbur kaldığı durumlar oluşmuştur. Ancak belli dönemlerde Halifelik kaftanına sarılan padişah, en düşük demokratik talepve özgürlükleri aşmak için -Avrupa'daki monarşist güçler gibi- yine din temelli argümanları öne sürerek Cumhuriyet rejimine gidebilecek bazı gelişmeleri duraklatabilmiştir. Bu süreçte Namık Kemal, Ziya Paşa gibi aydınlar düşünceleri ve yazıları nedeniyle cezalandırılmış veya sürgüne gönderilmiştir. Sürgünde üretilen edebiyat, gazete yazıları ve dolaylı da olsa Osmanlı düşünce dünyasının zenginleşmesinden dolayıdır. Bu zenginleşmeden etkilenen ilk gruplardan birisi de genç Osmanlı subaylarıdır. Osmanlı coğrafyasında eğitim, ekonomi, üretim, eşitlik, bireysel hak ve özgürlükler konusunda reformlar ertelenir veya göstermelik olarak yapılırken yeni bir yönetsel felsefenin yeşerebilmesi için ancak bir devrim gerekli olmuştur. Avrupa ile yakınlığı dolayısı ile "Balkanlar ve Selanik'te kendine zemin bulan ve köklü

değişim taleplerini üretebilen düşünce akımlarının güçlenmesi artık kaçınılmazdır. Yenilikçi düşüncelerden beslenen sosyal ve siyasi basınç, son yıllarını yaşamakta olan imparatorlukta adeta uygun bir zaman ve kişi (veya grup) beklentisini doğurmuştur.

Anayasal düzenlemelerle (Kanun-i Esasi, 1876) bireysel hak ve özgürlüklerle beraber daha iyi bir yönetsel düzen taleplerinin dillendirildiği bir ortam arayışındaki aydınlar ki bunlar arasında Mustafa Kemal ve arkadaşları gibi genç subayların önemli bir ağırlığı vardı. Ayrıca Avrupa'daki kültürde eğitim almış, Fransız basın, edebiyat ve düşün dünyasının özgür fikirlerinden etkilenmiş bir atmosferde yetişen Osmanlı aydınları, tam adını koyamaları bile artık ne istediklerini daha iyi tarif etmekteydiler. Bu tarif ise günümüz Türkçesi ile Cumhuriyet'ti. Yani 'halka mahsus olan, halka ait' olarak ifade edilen bu yönetim tarzı şüphesiz genç subay Mustafa Kemal'i de etkilemiştir. Kazım Özalp'in aktardığına göre Mustafa Kemal, Sofya askeri ataşeliğine (Ekim 1913) gitmeden önceki günlerde çıkış yolunun Cumhuriyet olduğunu, Enver Paşa'nın Napolyon'un izinden giderek hata yaptığını belirterek "Devletin esasını Cumhuriyet ilkelerine göre hazırlamak gerekir" demiştir. Bu gün açıkça görüldüğü üzere Namık Kemal'in düşüncelerinden de çok etkilenmiş olan Mustafa Kemal'in zihninde Cumhuriyet düşüncesi, 1908'deki II. Meşrutiyetten 1923 yılına gelinceye dek yaklaşık 15 yıl boyunca uygun zamanı ve koşulları beklemiştir.

Sonuç: Dönemin etkili fikir akımlarından biri olan Auguste Comte'un pozitivizmi (olguculuk), Jön Türklerden itibaren Osmanlı aydınlarını etkilemiş ve Türk Devrimlerine de temel oluşturmuştu. Sırasıyla Genç Osmanlılar ya da Jön Türkler, II. Meşrutiyet ile İttihat ve Terakki çizgisini takip eden pozitivizm süreci doğal bir şekilde Cumhuriyet'e devrolmuştur. Özellikle Cumhuriyet devrimlerinden olan halkçılık ilkesi, gerek sınıfsal, gerekse siyasi ve eğitsel yönü ile pozitivizmi ifade eder. Pozitivizm, metafizik bir temele

dayanan inançların yerine olguları ve mantığı dikkate alan bir düşünce sistemidir. Olguculuk olarak da nitelendirilen pozitivizmde rasyonalizm, bilim ve akılcılık ön plandadır. Fransız Devrimine giden yolu düşünceleriyle tahkim etmiş Jean-Jacques Rousseau, René Descartes ve bu felsefecilere bir kuşak önceden sufler veren Montesquieu'nün düşünceleri, yayınlanmış eserleri dolayısıyla ile Mustafa Kemal'e de esin kaynağı olmuştur. Voltaire dahil 18. yüzyılı etkilemiş felsefecilerin eserlerini henüz genç bir subayken okumaya başlamış Mustafa Kemal'e göre çağdaş medeniyetin temeli bilimdir, işte bu nedenle Cumhuriyet fikri ve Pozitivist eğitim felsefesi böyle bir şahsiyet için kaçınılmaz bir seçimdir.

. Mustafa Kemal'in pozitivizm ve bilimi merkeze aldığı, eğitim ile ilgili şu sözlerinden anlaşılabilir:

... Şimdiye kadar takip olunan öğretim yöntemlerinin, milletimizin gerileme tarihinde, önemli etken olduğu kanaatindeyim. Onun için bir Milli Eğitim Programından söz ederken, eski devrin boş inançlarından ve yaradılış niteliklerimizle hiç de ilgisi olmayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelebilen bütün etkilerden tamamen uzak, milli karakterimiz ve tarihimizle uyumlu kültürü kastediyorum....

Bu yazının devamında Cumhuriyetin kurulması ile pozitivist, pragmatist felsefenin eğitimle beraber tüm alanlarda nasıl egemen olduğu, Rasyonalizm ve bilimin gösterdiği yol ile hızla temel yapılarını inşa eden genç Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli iki reformunun eğitim ve ekonomi olmasının hızlı kalkınma ve bilim-sanat-kültür dünyasındaki gelişmelere etkisi yorumlanacaktır.

*Prof. Dr., Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

EĞİTİM UYGULAMASI OLARAK KÖY ENSTİTÜLERİ ~SAĞLIK EĞİTİMİYLE CANLANDIRILACAK KÖY~

Hilmi Uysal*

Bu sunumda**, Cumhuriyetin 100 yıllık yolculuğunu Köy Enstitülerindeki eğitim uygulamaları ve özellikle sağlık eksenindeki uygulamaları penceresinden değerlendirmek amaçlanmaktadır. Başlangıç olarak 29 Ekim 1923 alındığında geçen süredeki yapılanların anlaşılması mümkün olmaktadır.

29 Ekim 1923 de toplam nüfus 13 milyondur ve halkın çoğunluğu, 11 milyonu 40.000 köye dağılmış olarak yaşamaktadır. Geçmişe ait bu verilere bakıp ileriye yönelik kestirimlerde yapabiliriz. Ben bir hekim olarak haddimi aşıp bu kestirmeleri yapmaya çalıştım merakımdan. 2023 de Köy Şehir oranı 1923 deki oranın tersine dönmesine benziyor. Yani Nüfusun %20 sinin altı artık köyde yaşayacak. Bunun tabii ki bir doyumluk sınırı olmalı. 75 milyon insanı tarım olmadan, yani köyde yaşayan konaklayan ve tarımla uğraşan nüfus olmadan besleyemezsiniz. Ekonomistler ve sosyologlar bu doyumluk sınırının neresi olduğunu bize söylerler elbette. Ama söylemek istediğim bugün yaşadığımız sosyal dağılım ortamından çok farklı bir ortamda eğitim sorununun çözülmeye çalışıldığını görüyoruz.

40.000 köyün sadece 3.000 de okul bulunmaktadır. Yani 37.000 köyde okul yoktur. Yani bu köylerdeki çocukların okuma şansı bulunmamaktadır. Bu bilgilere birde okur yazarlık oranlarını eklerseniz Köy Enstitülerinin kurulduğu yıllardaki gerçek tablo ile karşılaşsınız. 1923 için elimizde doğrudan veri yok. Ancak hesaplanan verilere göre 1923 de okur yazarlık oranı inanılmayacak düzeyde düşüktür. Erkeklerin %7 si , kadınların binde 4 ü okuma yazmayı bilmektedir. Ülkede

toplam yaklaşık 5000 okul bulunmakta, 70 kusura ortaokul ve sadece 23 lise mevcuttur. Türkiye'nin tüm liselerinde sadece 230 kız öğrenci kayıtlıydı, Ülkede tek üniversite vardı. Darülfünun; Medreseden geliyordu.1935 de ise okur yazar oranı %20 nin altında. 5 kişiden 4 ü okur yazar değil. İlkokul, orta okul, Lise, Üniversite mezunu sayısından bahsetmiyoruz. Yani eğitim sorununun boyutunu varın bir siz düşünün. İbrahim Müteferrika dan itibaren basılan kitap sayısı; 417 idi. Halbuki kapatılan Hasanoğlan Köy Enstitüsü Kitaplığında 15.000 kitap bulunmaktadır.

Sağlık açısından ise sorun herhalde olabilecek en kötü durumdaydı denilse yanlış olmayacaktır. Bebek ölüm hızı >%40 , Anne ölüm hızı ≈ %18, Ortalama ömür= 40 yıldır.Verem, tifo, tifüs salgını vardır, ciddi sayıda frengili hasta bulunmaktadır. 2 milyon sıtmalılı, 3 milyon trahom yaşamakta ve bit günlük yaşamın bir parçasıdır.İnsan gücü ise olağanüstü düşüktür, Osmanlının Anadoluya bıraktığı tam bir sefalet, mahrumiyet koşullarıdır. Doktor sayısı yaklaşık 500, Diş hekimi sayısı; 0, Hemşire sayısı; 4, Ebe sayısı; 136, Eczacı; 60 (8 i Türk kökenli)dır.

Ekonomik açıdan ise durumun vahametini rakamlar açıkça göstermektedir. Anadolu tüm varlığını kurtuluş savaşına aktarmış ve yok oluştan kurtulmuş ancak imparatorluğun kalıntıları arasında ekonomik hiçbir dişe dokunur varlık bulunmamaktadır. Traktör sayısı; 0, biçerdöver sayısı; 0 Ayçiçeği üretimi yok, şeker üretimi yok, ekmeçlik un ithal, piringç ithal olup, sulanan alan; 5.000 hektardır.

«1940-1944 arasında köy enstitülerinde 15.000 dönüm tarla tarıma elverişli hale getirilmiş ve üretim yapılmış» 1944, Köy Enstitüleri I-II.

(Pamukpınar KE nin tarım alanı 2500 dönümdür.) Sadece köy enstitülerindeki tarım alanı neredeyse 5.000 hektardır. Kişi başına milli gelir; 45 dolardır. 1923 yılı Devlet Bütçesi 105.936.911 TL, Eğitim Bütçesi 3.033.000+2.070.000 TL dir.

Eğitim sorunu en başta ele alınmıştır. Ancak tüm sorunların ortasında bulunan ekonomik çözümler 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresinde ele alınmış ve ülkenin elindekiler ile geleceğe giden yol üzerinde tartışılmış ve bir yön bulunmaya çalışılmıştır. Ardından 1924 de öğrenim birliği yasası, 1926 yılında Yurttaşlık yasası, Karma eğitim yasası çıkarılmıştır. 1927 yılında ilk nüfus sayımı ile ülkedeki gerçek durumun görülmesi sağlanmış ve 1928 yılında Harf Devrimi yapılarak okur yazarlığın önündeki en büyük engel kaldırılmıştır. 1931 de İlkokula zorunlu eğitim yasası çıkarılmış ve 1934 de kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

Milli eğitim bakanlığı 1923 den 1935 yılına kadar neredeyse 14 bakan değiştirmiş ve ülkedeki eğitim sorununun çözümü için çare arayanlarca en önemli bakanlık olarak tanımlanmıştır. Bunlarda Saffet Arıkan Atatürk'ün silah arkadaşlarından ve Mustafa Necati ile Reşit Galip ten sonra Milli Eğitim sorunlarının çözümü için kafa yoranların başında gelmektedir. Saffet Arıkan köydeki eğitim sorununun çözüm anahtarını yıllarını eğitim felsefesine adanmış, köy kökenli, eğitimci, pedagoğ İsmail Hakkı Tonguç'u İlk öğretim Müdürlüğüne getirerek ülkenin temel eğitim sorunu olan ilköğretimdeki çözümsüzlüğe çare aramıştır.

İsmail Hakkı Tonguç'un ilköğretim sorunu ile ilgili rapor çok tartışma yaratmış

ve Atatürk'e kadar ulaşmış ve uzun tartışma ve düşüncelerden sonra Atatürk'ün elinin değişmesi ile «Köy Eğitimci» uygulaması İsmail Hakkı Tonguç'un önderliğinde başlatılmıştır. 1938 yılında Atatürk'ün kaybı ve İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde ilköğretim sorununun çözülmesi ilk hedef olarak alınmış ve Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücelin önderliğinde 1940 yılında köy enstitüleri kurulmuştur.

Hasa Ali Yücel'in 17 Nisan 1940 da Mecliste Köy Enstitüler yasasının görüşmelerinde söyledikleri bir ölçüde yanıtı; Biz bu kurumlara Köy Öğretmen Okulu demedik. Çünkü evvelce bu isimde kurumlar vardı. Bunları ona bağlamak istemedik. Bunlaryepyeni fikirlerdir."..."Biz Köy Enstitüsünü sadece içerisinde kuramsal eğitim yapılan bir kurum olarak almadık. İçerisinde tarım sanatları, demircilik, basit marangozluk gibi uygulamalı faaliyetleri de bulunduğu için okul adıyla anmadık, enstitü diye isimlendirmeyi uygun gördük." demekte ve temel felsefeyi açıklamaktadır. Bu yanıtta vurgulayabileceğim kısımlar "sadece içerisinde kuramsal eğitim yapılan bir kurum olarak almadık" kısmı ile "uygulamalı faaliyetlerin de bulunduğu" kısmı konuşmamın temel taşlarıdır. Öyle bir eğitim kurumu ile karşı karşıyayız ki orada sadece kuramsal eğitim yapılmıyor aynı zamanda uygulama faaliyetleri de var.

Tonguç'un Canlandırılacak Köy kitabındaki "... Bütün derslerle ilgili metotların kökten değiştirilmesi, derslerin iş içinde iş vasıtasıyla öğretilmesi gerekiyordu... Bu da her şeyden önce öğretmen sorununu karşımıza çıkarıyordu. Geniş bir kaynaktan öğretmen almakta bu ülküyü zamanla gerçekleştirmek mümkün olacaktı..." sözleri de aynı vurgulama içindedir. "iş içinde iş vasıtasıyla eğitim". Pakize Türkoğlu Tonguç ve Enstitüleri başlıklı kitabında bu vurguyu "Tonguç'un eğitimciliğinin savsözlerinden biri olan "iş

içinde ve iş vasıtasıyla eğitim" yöntemi, onun sisteminin belkemiğidir. Başka eğitimcilerde yalnızca araç, ya da yalnızca amaç olan "iş", onun uygulamasında eğitimin yöntemi durumuna geçecek, "iş" ekonomi ve üretimden başka, pedagojik, psikolojik, sosyal ve kültürel boyutlar kazandırıyor." sözleriyle belirtmektedir.

İşte yukarıda tanımladığım koşullarda nasıl çözüm bulunabilir sorusunun Prof.Dr. Yakup Kepenek'in yanıtı (Yaparak Öğrenme Yöntemleriyle Köy Enstitüleri

"Aramızdan Ayrılışının 50. Yıldönümünde İsmail Hakkı Tonguç ve Okul Öncesinden Yüksek Öğretime Eğitim Sorunları, Çözüm Önerileri" Sempozyumu

20-22 Mayıs 2010, İzmir) ile anlamaya çalışalım ; "... bu yapının değiştirilmesinin iki yolu vardır: Ya kendi içinden ya da dışarıdan bir gücün yani sermayenin eliyle. Köy enstitüleri köyü kendi içinden ve kendi eliyle değiştirmenin yöntemidir."

Yine Yakup Kepenek vurguluyor ki; "Tonguç'un vurguladığı gibi köyün kendi içinden değiştirilmesinin bir tek yolu vardır: işin ve eğitimin birlikte yürütülmesi, yani yaparak öğrenme."

Benimde konuşmamın bel kemiği burası okur yazar olmayan ve %75 i köylerin statik ortamındaki üretim ilişkileri içindeki insanın eğitimi modeli "işin ve eğitimin birlikte yürütülmesi, yani yaparak öğrenme." dir.

Cumhuriyetin kuruluşu 1923 ten ancak 17 yıl sonra eğitim sorunun çözümü bulunmuştur. Bu aslında Cumhuriyetin Eğitim felsefesinin bulunması ve uygulanmasıdır. Yani Cumhuriyetin Eğitim Devrimidir. Bu devrimin en önemli neferi dünya çapında Eğitimci, Pedagog İsmail Hakkı Tonguç olmuştur.

İsmail Hakkı Tonguç dünyadaki çağdaş eğitim felsefe tartışmalarını

yakından izlemekte ve onların sentezini ülkemizin koşullarında yapabilmektedir. Ünlü eğitimci Johann Heinrich Pestalozzi'yi çok iyi şekilde incelemiştir ve onu Pedagoji sözlüğünde «İş okulunun babası»

Kendi kendine çalışmayı, etkinliği bütün eğitimin temeli olarak kabul ettiği ve hayatı boyunca bu fikrini gerçekleştirmeye uğraştığı için iş okulunun babası diye anılan İsviçreli ünlü eğitimci. Pestalozzi gözlem ve kendi başına bizzat çalışmayı bütün eğitimin temeli olarak kabul ediyordu.» olarak tanımlamaktadır.

Pestalozzi'nin çağdaşı sayılabilecek Georg Kerschensteiner yine İsmail Hakkı Tonguç'un yakından tanıdığı dünyanın önde gelen eğitimcilerinden dir. Onu da Pedagoji Sözlüğünde ««İş okulu=Arbeitschule» adıyla anılan pedagoji akımını geliştirerek eğitim ve öğretime yeni bir çığır açmıştır.....

Onun kanaatine göre eğitimin görevi yetişmekte olan nesli karaktere sahip kılmaktır....Karakterle ilgili vasıfların gelişebilmesi ancak iş okulu sayesinde mümkün olur. Oturularak ders dinlenen okulda karakter eğitilemez.» diyerek tanımlamaktadır.

İsmail Hakkı Tonguç'un çağdaşı Amerikalı ve dünyanın belkide en fazla sözü edilen eğitimcisi John Dewey ise görüşleri dikkatle incelenen ve ülke koşullarına yaratıcı şekilde uygulanan bir felsefeci olmuştur. Pedagoji sözlüğünde «..eğitimin hayat boyunca süreceğini, okul bitirilince sona ermeyeceğini açıklar; eğitimin teknik ve demokratik vasıfları taşımasını ister; okulun küçük bir laboratuvar ve ışık, toplumun bir parçası haline getirilmesini tavsiye eder; eğitimin esası yaparak öğrenme (learningbydoing) olduğunu açıklar. ....eski okulda bir kenara atılmış olan çocuk, onun okulunda merkeze alınmıştır..Bu suretle Dewey, eğitim alanında Kopernik'in astronomide yapmış olduğunu yani en büyük devrimi

yapıyordu.» diyerek tanımlanmaktadır.

GerçektendeKopernikin yaptığı dönüşüm düzeyinde bir dönüşümle Cumhuriyet Eğitim sorununu ancak halledebilirdi. Zaten John Dewey'in 1945 yılında Le Monde Gazetesineverdiği demeçte "HayalimdekiokullarTürkiye'dekuruldu" demesi başka türlü mümkün olamazdı.

1940 yılında bulunan çözüm ve Eğitim Devrimi ile 10 yıldan kısa sürede, köy enstitüleri kapatılmadan önce 18.000 köy öğretmeni ve 8.000 köy eğitmeni ile Osmanlıdan devir alınan donmuş Anadolu toprağının buzu eritilmiş ve üzerinde üretim yapılabilecek, çiçeklerin açılıp solmadan yaşayabileceği, krizması yapılmış bir eğitim ortamı yaratılmıştı.

Sağlık sorunu eğitim sorunu kadar yakıcı bir sorundu Cumhuriyet kurulduğunda. 1923 ten 1940 a kadar epey yol alındı ancak sorun bir türlü çözülemiyordu. Cumhuriyetin (1923-1940) SağlıkSistemininDayandığıTemelKurumlar; RefikSaydamHıfzısıhhaEnstitüsü, Sıtma SavaşDerneği, Verem Savaş Derneği, Valide bağPrevantoryumu, Trahomile Savaş Derneği gibi kurumlardı.

Bu dönemde bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadele kapsamında «Frenginin Kaldırılması ve İlerlemesinin Yayılmasına Dair Kanun» (1921), Sular Hakkında Kanun (1926), Sıtma Mücadele Kanunu (1926), Seriri ve Gıdai Araştırma Yapılan Bakteriyoloji ve Kimya Laboratuvarları Kanunu (1927), Sıtma ve Frengi İlaçları için Kanun (1935), Çeltik Ekim Kanunu (1936),Kinin Tedarikine Dair Kanununun Uygulanması Hakkında Tüzük, Zührevi Hastalıklarla Savaş Tüzüğü, Sular Hakkında Tüzük,Çiçek Aşısı Tüzüğü çıkarılmıştı. Hekimlerin Zorunlu Hizmetleri Hakkında Kanun (1923), Hekimlerin Sıtma Enstitülerinde Staj Zorunlulukları Hakkında Kanun (1926), Sivil Hekimlerin Zorunlu Hizmetleri ve Hekim, Eczacı ve Diş

Hekimlerinin Stajları Hakkında Kanunlara Ek Kanun (1924), 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun (1928), 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu (1930), 3017 sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilat ve Memurin Kanunu (1936), Umumi Hıfzısıhha Kanunu sağlık hizmetleri devletin görevi olarak tanımlamaktadır. Bu kanunlar ile koruyucu sağlık hizmetleri, sağlık eğitimi, aşı üretimi ve gerekli laboratuvarların kurulması ve denetlenmesi, nüfus planlaması, hekimlik mesleğinin uygulanması gibi aslında sağlık sisteminin temelleriyle ilgili düzenlemelerin yasal altyapısı oluşturulmuştur.

1924 yılında İstanbul'da tıp öğrenci yurdu açılmış, Gündüz eğitim veren Sıhhiye Memurları Okulu kurulmuş, Sivas'ta da yatılı sağlık memurları okulu öğrenci almayabışlamıştır. On beş yıl içerisinde hekim ve sağlık çalışanı sayısında kayda değer bir artış gözlemlenmiştir. 1924 yılında Ankara, Erzurum, Sivas ve Diyarbakır'da örnek niteliğindeki "Numune" hastaneleri ile taşra da ayaktan tedavi hizmeti veren "muayene ve tedavi evi" adıyla günümüzündispenserleri açılmıştı. Tedavi edici ve koruyucu sağlık hizmetlerini bir arada vermesi bakımından söz konusu dispenserlerden ayrılan Etimesgut Numune Dispanseri 1930 yılında kurulmuş; 1937'de "sağlık merkezi" adını almıştır. Cumhuriyet tarihinde ilk kez 1950 yılında sağlık memuru sayısı hekim sayısından fazladır. Cumhuriyet tarihinde 2000 li yıllara kadar hiçbir zaman hemşire, ebe ve sağlık memuru sayısı hekim sayısından fazla olmamıştır. Bu noktada kentleşme oranının dikkate alınmaması nedeniyle yanıtıcı bir sapma ile karşılaşılabileceği düşünülebilir. Ancak kentleşme oranı 1950 yılında %18.1 dir ve nüfusun %72 si köylerde yaşamaktadır. Hekimlerin dağılımının büyük kentler ve şehir merkezlerinde olduğu düşünülür ise en büyük nüfusun yaşadığı köylere sağlık hizmetinin götürülmesindeki önem ancak anlaşılabilir. Köy Enstitüsü revirleri

köy öğretmenlerinin sağlık eğitiminin yapıldığı işlik olarak çalışmıştır. 1940-1954 yılları arasında, toplu olarak Köy Enstitülerinin revirlerinde bulunan sağlık çalışanları; Toplam 162 kişilik bir sağlık topluluğu ile karşılaşmaktayız. 98 doktor, 27 hasta bakıcı/hemşire ve 37 hasta bakıcı/sağlık memuru... Köy Enstitülerinin 1940-1952 yılları arasında 21 Köy Enstitüsünün revirlerine ortalama 5 doktor, 1 hemşire ve yaklaşık 2 sağlık memuru düşmektedir. Çağdışı sağlık anlayışının hüküm sürdüğü köy kökenli öğrencilere çağdaş sağlık bilgisinin, koruyucu sağlık bilgisi ve tutumunun kazandırılması; 5-10 yataklı hasta odaları, bulaşıcı hastalıklar karşı tecrit odaları, mikroskobu, çeşitli tetkik araçları, tansiyon aleti, enjektör gibi donatıları, ilaçları, doktoru, hasta bakıcısı, sağlık memuru ve hemşiresiyle "revir" denilen işlikler sayesinde mümkün olmuştur. Köy Enstitülüler revirlerde diğer işliklerde olduğu gibi nöbetleşe görev yapmışlar ve hasta olan arkadaşlarına oralankılayışları, revirdeki sağlık çalışanlarının yanında yaşayarak veya bizzat doktorların rehberliğinde uygulayarak görmüşlerdir. Beş yıllık eğitim süreleri içinde 368 saat bulan kuramsal "Tabiat ve Okul Sağlık Bilgisi" dersini gören öğrenciler, insan sağlığı ile ilgili uygulamaları doğrudan revirde yaparak bilgilerini kullanma olanağı bulmuşlardır. İnsan vücudu, biyolojik sistemler, hastalık yapan mikroorganizmalar, ilk yardım gibi konuları içeren dersler verenler arasında en başta revirin doktoru gelmiştir. Sağlık Bakanlığının köylerdeki sağlık sorununun çözümü için geçerli formülü bulamamış olmasına rağmen asıl sihirli çözüm Köy Enstitüsü kurucularından, İsmail Hakkı Tonguç'tan gelmiştir. 1943 yılında çıkarılan 4459 sayılı yasa ile Köy Enstitülerinde Köy Sağlık Kolu kurulmuş ve 10 yıl içinde her yıl 500 gezici köy sağlık memuru yetiştirilmesi ile 40.000 köyün ilk basamak sağlık sorununun çözülmesi ve sağlık, hijyen eğitiminin sağlanması amaçlanmıştır. Köy

Enstitüsü Sağlık Kolu, revir sağlık çalışanları dışında revir doktoru ve sağlık başları da dahil olmak üzere 60'tan fazla doktor öğretmenden oluşan bir yapılanmadır.

"Her bir okul başına hesaplandığından neredeyse ortalama 9 doktor öğretmen bulunmaktadır ve bu sayıda hekim varlığı 1943 yılı koşulları dikkate alındığında çok etkileyici bir durumdur. Sadece nicelik değil nitelik konusunun da önemli olduğu açıktır. Ancak nitelik konusu ne ele alındığında da hiç de küçümsenemeyecek bir düzeyle karşılaşmaktayız.

Arifiye Köy Enstitüsü'nün 1945 yılı mezuniyet töreninde İsmail Hakkı Tonguç'un konuşmasından: "Biliyorsunuz, on yıllık bir çalışma planı hazırlıkları yapıyoruz. Bu planın uygulanması sonucunda on yıl içinde "her köye bir okul, her okula bir öğretmen" hedefini tutturmamız gerekmektedir. Bu atılımı, Osmanlı düşüncesini taşıyan, koltuğundan kalkamayan idarecilerimizle başarmamız zor. Bizle pek uğraştırırlar. Bunun için bu konuda çalışacak yetkili mevkiindeki yöneticileri olarak Yüksek Köy Enstitüsü'nde eğitim planı uygulanmasını aksatmamamız gerekmektedir. Her bakımdan geri durumda olan bir yaşam düzeni içinde bunalıp kalmış köylere, okullar beraber sağlık hizmetleri, modern teknikler, bunların çeşitli araç gereçleri, modern kültür, ekonomik bilgi götürmeyecek olursa, yalnız okumaya yazmaya önem veren bir bilgi okulu ile köy canlanamaz. Bu on yıllık plan; insanı kul olmaktan çıkarıp, birey olma bilincini aşıl原因, Atatürk devrimlerinin Anadolu'nun kılcal damarlarına ulaşmasını sağlayacaktır." (Kamçez ve Aydoğan 2014) (s. 67).

Arifiye Köy Enstitüsü 1943 girişli ve 1948 Kızılçullu Köy Enstitüsü Sağlık kolu mezunu Rüştü Kartal (1928 doğum): "İsmail Hakkı Tonguç'un gece gündüz demeden

koşturmasına rağmen beş yıl içinde ancak 21 köy enstitüsü kurulabildi. Bu beş yıl içinde, kimilerine göre 20.000, kimilerine göre 18.000 köy çocuğunu kanatları altına alabildi. Ben de o şanslı çocuklardan biriydim. Başka türlü okumam mümkün değildi. Ancak köy enstitüsü sayesinde okuyabildim.” (Kartal 1997)(s. 15).

Böylece Cumhuriyet kurulduğunda karşılaşılan 3 temel sorunun Eğitim, Sağlık ve Üretim sorununun çözümü 1946 yılında hayata geçmekteydi. 1946’da Eğitim ve sağlık sorununun çözümü için özgün model bulunmuş ve başarıyla uygulanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti sağlık hizmetleri tarihinde 1940-1950 arasındaki değişimin dikkati çeken yukarıda bahsettiğimiz bu özellikleri bile bu döneme özgü bir değişimin araştırılmasını gerektirir. Ancak genellikle bu yıllar ve Köy Enstitüsü kurumu ele alınırken Dünya’nın yaşadığı en büyük savaşını içeren bir dönemden söz edildiği göz ardı edilir. Cumhuriyetin bu döneminde 2. Dünya savaşı nedeniyle var olan maddi ve insan gücünü savaşa karşı hazırlıklı olmaya harcarken bir yandan da sağlık hizmetlerinde dikkati çeken değişikliklerin işaretlerini de

göstermektedir. Ülke en büyük devrimci hamlesini Köy Enstitüleri’ni kurarak işte bu savaş rüzgarlarının kaldırdığı toz toprak arasında yapmıştır. Ama karşı devrim 1946’da atağa kalkmış ve 1950 yılında şaha kalkarak devrimin en temel ve en büyük olanına savaş açmıştır. Hedefleri Eğitim Devrimidir ve 1954 yılında köy enstitüleri kapatılır. İsmail Hakkı Tonguç «”Elimde olsa bütün dünya ülkelerinin eğitim programlarına insanın insanı sömürmemesi konusunda bir ders koyardım.” diyen insan yaşamının geri kalanında yılmadan devrimin kazanımlarını savunmuş ve hiç pes etmemiştir. Köy Enstitülere örnek olacak bir direnç ve onurlu duruş sergilemiştir. Ve Yaşar Kemal’in dediği gibi «Biz bugünün çağdaş Türkiye’sinde yaşıyorsak bunu Cumhuriyetin kurduğu Köy Enstitülerine borçluyuz.»”

*Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi.

**Akdeniz Üniversitesi’nde 25 Ekim 2023 tarihinde gerçekleştirilen “Cumhuriyetin 100. Yılında Eğitim” başlıklı seminerde sunulmak için hazırlanmıştır.

YENİDEN ÜNİVERSİTEYİ DÜŞÜNMEK: "TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM ALANININ YENİDEN YAPILANDIRILMASI ÇALIŞTAYININ SONUÇ RAPORU" ELEŞTİRİSİ

Ümit Atabek*

Bu yazıyı, 2022 yılında Canan Atılgan, Gülsüm Sağlamer, Nevzat Özgüven ve Üstün Ergüder'in kaleme aldığı, Türkiye Yükseköğretim Alanının Yeniden Yapılandırılması Çalıştayının Sonuç Raporu'nu eleştirel bir perspektiften değerlendirmek üzere hazırladım. Bu eleştiri için cesaretimin kaynağı, Taner Timur'un 1990'lı yıllarda YÖK başkanı Kemal Gürüz ve ekibinin Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) için hazırladığı Türkiye'de ve Dünyada Yüksek Öğretim, Bilim ve Teknolojibaşlıklı raporunun ciddiye alınması ve yanıtı bırakılmaması gerektiği vurgusu ile kaleme aldığı Toplumsal Değişme ve Üniversiteleradlı kitabıdır. Türk üniversite tarihi üzerine önemli çalışmalara imza atan Timur, kapsamlı ve sağlıklı bir şekilde tartışılmadan hazırlanan bu tür raporlara karşı güçlü eleştirinin önemine dikkat çekerek bizleri cesaretlendiriyor. Bu eleştiri yazımın, Timur'un "mutlaka yeniden yapılanması gerektiğine inandığı" üniversitelerin geleceğine yönelik tartışmalar için bir katkı olacağını umuyorum.

13 üniversiteden 39 akademisyenin katılımıyla 2022 yılında Ankara'da gerçekleştirilen Çalıştayın düzenleyicisi hakkında kurumsal bir bilgi bulunmuyor. Basında yer alan haberlere göre katılımcıların çoğunluğu Bilim Akademisi mensubu öğretim elemanlarından oluşuyor. Bilindiği gibi Bilim Akademisi, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) yasasında yapılan düzenlemelerle özerkliğini kaybettiği ve hükümet gerekçesiyle istifa eden 17 üyesi tarafından 2011 yılında bir dernek statüsünde kurulmuştur. Dört kişi tarafından kaleme

alınan 2022 Çalıştay raporunda Bilim Akademisi'nin kurumsal izleri gözlenmekle birlikte yazım aşamasında Bilim Akademisi onursal üyesi Üstün Ergüder'in asıl etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Ergüder, Çalıştay raporuyla ilgili basında yer alan haberlerde ve duyurularda birinci kaynak kişi olarak yer almıştır. 1992-2000 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi rektörlüğünü yapan Ergüder, üniversite yönetimi üzerine çok sayıda çalışmaya imza atmıştır. Rektörlük dönemi anılarını Yükseköğretimin Fırtınalı Sularında (2015) adıyla kitaplaştıran Ergüder, TÜSİAD yayını olarak hazırlanan Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler (2003) ile Avrupa Birliği Ankara Temsilciliği tarafından desteklenen ve Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikaları Merkezi tarafından yayımlanan Neden Yeni Bir Yükseköğretim Vizyonu? (2006) başlıklı raporların ilk yazarıdır. Bu raporlar gerek içerik gerekse de ideolojik konum bakımlarından 2022 Çalıştay Sonuç Raporu'nun zihinsel öncülleri sayılabilir. Bu nedenle 2022 Çalıştay Sonuç Raporu'nu, Ergüder'in ilk yazar olduğu 2003 ve 2006 tarihli diğer iki raporu da göz önünde bulundurarak ele almak yerinde olacaktır.

Toplam 49 sayfadan oluşan 2022 Çalıştay Sonuç Raporu'nun içeriğini, Özerklik, Yönetim, Kalite Güvencesi ve Değerler başlıkları altında toplamak olanaklıdır. Ben de eleştirel değerlendirmemi aynı başlıkları kullanarak sürdüreceğim.

Özerklik:

Çalıştay Sonuç Raporu'nda özerklik üzerinde en yoğun olarak durulan

konudur. İdari özerklik, mali özerklik ve akademik özerklik şeklinde üç alt başlık halinde ele alınmıştır. Rapor bu üç özerklik alanını tümünü "kurumsal özerklik" olarak adlandırmaktadır. Raporda yer verilen özerklik anlayışı 1988 Lima Bildirgesi'ndeki "özerklik, yüksek öğretim kurumlarının iç işleyişlerine, mali işlerine ve yönetimlerine ilişkin kararlar almada ve eğitim, araştırma, dışa yönelik çatışmalar ve diğer ilgili faaliyetlerde kendi politikalarını oluşturmada devlet ve toplumun tüm diğer güçleri karşısındaki bağımsızlıkları anlamına gelir" şeklindeki tanımına dayanmaktadır. Özerklik konusunda ayrıca, 1997 tarihli UNESCO ve 2006 tarihli Avrupa Konseyi kararlarına da atıfta bulunmaktadır. Bu metinlerin tümünde özerklik ve özgürlük ilişkisi önemle vurgulanmaktadır. Çalıştay Sonuç Raporu'nda da belirtildiği gibi "akademik özgürlük ile akademik özerklik arasında doğrudan bir bağlantı vardır... özerklik olmadan akademik özgürlüğün gerçekleşmesi de mümkün değildir" (s.19). Şüphesiz bu ifadeler katılmamak olanaklı değildir. Ancak, yine de Çalıştay Sonuç Raporu'nda özerklik ve özgürlük kavramlarına ilişkin değerlendirmelerde bazı önemli sorunlar olduğunu belirtmeliyim. Öncelikle, Lima Bildirgesi'nde özerklik "devlet ve toplumun tüm diğer güçleri karşısında" elde edilebilecek bir değer olarak vurgulanırken Çalıştay Sonuç Raporu'nda özerklik daha çok devlet karşısında kazanılacak bir değer olarak ele alınmıştır. Tüm raporda özerklik ve özgürlük konularında başlıca sorun yaratanın YÖK ve bürokratik devlet kurumları olduğu vurgulanırken ne uluslararası tekellerden ne de dini cemaatlerden söz edilmemesi önemli bir eksikliklerdir. Gerek dünya üniversite tarihi gerekse de Türk üniversite tarihi uluslararası tekellerin ve dini cemaatlerin üniversite özerklik ve özgürlüğü önünde çok önemli engeller oluşturduğu örneklerle doludur. Lima Bildirgesi'ne göre devletler

"yüksek öğretim kurumlarının özerkliğine müdahale etmemekle ve toplumdaki diğer güçlerin müdahalelerini de önlemekle yükümlüdürler. Çalıştay Sonuç Raporu'nda ise toplumdaki diğer güçlerin müdahalesi sorunu, devlet müdahalesi sorununun gölgesinde kalmıştır. Çalıştay Sonuç Raporu konuya "özgürlük, özerklik ve ifade özgürlüğü kamu otoriteleri ve piyasa eliyle aşındırılmakta" ifadesiyle (s. 32) dikkat çekmekle yetinmektedir.

Çalıştay Sonuç Raporu'nun özerklik başlığı altındaki değerlendirmelerinde göze çarpan bir diğer sorun ise kavramların sınırlarının belirsizliğidir. Örneğin, Çalıştay Sonuç Raporu'nda "kurumsal özerklik" kavramı metinde idari özerklik, mali özerklik ve akademik özerklik bileşenlerine ayrılmaktadır. Ancak "kurum" kavramı metin içinde İngilizce özetle institution olarak kullanılırken (s. 6-7), Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA) metinine atıf yapılırken "idari (örgütsel) özerklik" ifadesi kullanılmıştır (s. 12). Gerçi benzer kavram karışıklığı EUA metinlerinde de görülmekle birlikte, örgüt (organization) ve kurum (institution) kavramlarının eşanlamı kullanımı sorunludur. Benzer şekilde "idari" kelimesi metinde İngilizce administrative, managerial, organizational kelimeleri karşılığı olarak kullanılırken "idari yönetim" gibi ilginç bir kavrama da yol açabilmiştir.

Yönetim:

Çalıştay Sonuç Raporu'nun yönetim konusunda ilke olarak "kurullar eliyle yönetim" anlayışını benimsediği görülmektedir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik ise yönetim anlayışının diğer bileşenleridir. Çalıştay Sonuç Raporu üniversitelerdeki en büyükyönetim sorunun aşırı merkezîyetçi yapılanma olduğunu saptamaktadır. Yönetim anlayışına ilişkin bu görüşlere de katılmamak olanaklı değildir. Ancak, bu bağlamda Çalıştay Sonuç Raporu'nda yer verilen bazı

görüşlerin uygun olmadığını düşünüyorum. Örneğin, aşırı merkezîyetçiliği öznesi olarak sadece rektör gösterilmektedir. Halbuki, vakıf üniversitelerinde rektörlerin yetkileri oldukça sınırlandırılmıştır ve merkezîyetçilik sorunu genellikle mütevelli heyet başkanından kaynaklanmaktadır. Aşırı merkezîyetçilik sorununun vakıf üniversiteleri açısından değerlendirilmemiş olması bir eksiklik. Üstelik, raporda yer verilen mevcut durum değerlendirmeleri devlet üniversiteleri açısından da geçerli değildir. Örneğin, raporda yer alan "... tüm yetkilerin yine rektör elinde toplanmış olması da büyük bir sorundur... rektörlerin seçimi için manipüle edilebilmektedir... rektör, seçimlerde kendi seçmenini belirleyebilmektedir... doktor öğretim üyelerini çokça istihdam edip ikinci dönemde seçilmesini garantilemesi mümkün olmaktadır" şeklindeki değerlendirmeler, 2547 sayılı yasadaki rektör seçimini kaldıran 2018 yılı değişiklikleriyle geçerliğini yitirmiştir.

Öte yandan, Çalıştay Sonuç Raporu'nun yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında net bir önerisi bulunmamaktadır. Bu konuda Çalıştay Sonuç Raporu, mevcut yasaya göre kurulan Yükseköğretim Denetim Kurulu'nun yetersizliğine dikkat çekmekle yetinmektedir. Benzer şekilde, söz konusu yönetim anlayışına yönelik olarak sunulan "Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi" başlığı altındaki yapılanmada, mevcut yasadaki yer alan kurullardan farklı bir öneri bulunmamaktadır.

Kalite Güvencesi:

Çalıştay Sonuç Raporu haklı olarak "stratejik plan" "kurum içi değerlendirme raporları," "performans esaslı bütçe verileri" ve "faaliyet raporları" gibi aşamaların birbirinden kopuk olarak yürütülmesini eleştirmekte ve bütüncül bir kalite anlayışının gerekliliğine işaret etmektedir. Bu kalite anlayışı üniversitenin üç temel

işlevi olan eğitim, araştırma ve topluma hizmet boyutlarını kapsayacak şekilde ifade edilmiştir (s. 30). Çalıştay Sonuç Raporu'nda üniversitenin güncel sorunlarının çözümüne ilişkin temel mekanizma olarak kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri önerilmektedir. Şüphesiz kalite güvencesi ve akreditasyon kavramlarının üniversite sorunlarının çözümünde gündeme getirilmesi yararlıdır. Bu kapsamda Çalıştay Sonuç Raporu'nda ismi "Akreditasyon Kurulu" olarak belirtilen kurula çeşitli işlevler atfedilmektedir. Ne var ki, söz konusu edilen kurulun ismi 2015 yılından itibaren Yükseköğretim Kalite Kurulu'dur. Öte yandan Çalıştay Sonuç Raporu'nda, kalite, performans değerlendirmelerinde nicel ve nitel ölçütlerin birlikte yapılması gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Kalite ve performansın salt nicel ölçütlere dayandırılmasının sorunlar yaratacağı Çalıştay Sonuç Raporu'nun önemli bir saptamasıdır.

Değerler:

Üniversitenin kurumsallaşmasının önemli bir boyutu da benimseyeceği değerlerdir. Çalıştay Sonuç Raporu'nda, bu değerlerin neler olması gerektiği konusunda bir açıklık bulunmamakla birlikte, verilen genel bir değerler listesine kurumların "özgül koşulları" çerçevesinde eklemelerin ve çıkarmaların yapılabileceğini ifade etmekle yetinilmektedir. Ancak, bu listede "evrensel değerler", "etik ilkeler" gibi çok genel ifadeler yer verilmiş (s. 34) ise de "Türkiye akademisine özgü" bir "Akademik Değerler ve İlkeler" belgesi oluşturulması önerilmektedir (s. 35). Öte yandan Çalıştay Sonuç Raporu'nda değerler tartışılırken özeleştirici konusuna değinilmemesi bir eksiklik. Tüm olumsuz gelişmelerde akademisyenlerin de payı olduğu unutulmamalıdır. Bourdieu üniversitenin çıkar birlikteliğine dayalı akademisyen ağları sorununa özellikle dikkat çekmektedir (2021). Çalıştay Sonuç Raporu'nda "çıkar çatışmasına giren

akademisyen ağıları” ifadesiyle konuya kısaca değinilmekle birlikte özeleştirinin bir değer olarak öne çıkarılmaması bir eksikliktir. Özeleştirici, kalite güvencesi ve akreditasyon süreçlerinin sağlıklı işleyebilmesinin en önemli koşuludur.

Sonuç:

Bu yazıda 2022 yılında hazırlanan Türkiye Yükseköğretim Alanının Yeniden Yapılandırılması Çalıştayının Sonuç Raporu çeşitli yönleriyle eleştirilmiştir. Çalıştay Sonuç Raporu’nda, kullanılan terminoloji bakımından Ergüder’in önceki yıllarda TÜSİAD (2003) ve AB (2006) için hazırladığı çalışmaların bir devamı olduğunu söylemek olanaklıdır. Hatta, 2022 Çalıştay Sonuç Raporu ile Gürüz tarafından yine TÜSİAD (1994) için hazırlanan raporla bir ideolojik yakınlık içinde olduğu ileri sürülebilir. Üstelik bu ideolojik yakınlığın izlerini, süreli sözleşmeli akademisyen istihdamı ve vakıf üniversitesi gibi konular düşünüldüğünde ilk YÖK başkanı Doğramacı’nın üniversite anlayışına kadar uzatmak olanağı bulunabilir. Nitekim, 2022 Çalıştay Sonuç Raporu süreli sözleşmeli akademisyen istihdamına ve paralı eğitime açıkça karşı bir tutum sergilememekte, hatta bu konuların rekabeti sağlayıcı niteliklerini öne çıkarmaktadır.

2022 Çalıştay Sonuç Raporu’ndaki en önemli eksiklik dünyada yaşanmakta olan önemli dönüşümlere ilişkin yeterli öngörülerde bulunmamasıdır. Bu dönüşümler iki boyutludur. Birincisi, çok kutuplu düzene geçişin doğal sonucu olarak mevcut siyasal ve ekonomik güç merkezlerin ağırlığı azalmaktadır. Buna bağlı olarak, bu merkezlerin sürdürdüğü entelektüel ve kültürel hegemonyada da aşınmalar kaçınılmazdır. Bu nedenle, üniversitenin geleceği salt Batı, hatta Anglo-Amerikan üniversite modeline öykünerek tartışılmamalıdır.

İkinci olarak, tüm diğer yapılar

gibi üniversite de dijital teknolojiler dolayısıyla önemli dönüşümler geçirmektedir. Çalıştay Sonuç Raporu’nun söz konusu dijital dönüşümleri irdeleme konusunda eksik kaldığı açıktır. Tüm metinde dijitalleşme kelimesi sadece bir kez geçmektedir. Üniversitelerin dijital teknolojiler dolayısıyla geçirmekte olduğu dönüşümlerin önemi ortadır. Çalıştay Sonuç Raporu’nda bu konuyla ilgili olarak açık kaynak ve açık erişim kavramlarına sadece değinilmekle yetinilmiştir. Üstelik bu değinme sahte bilgi ve intihal konuları ele alınırken gerçekleşmiştir.

Son olarak, Çalıştay Sonuç Raporu’nun yaptığı “demokratik ve özerk yapıdoğrudan hedef alınarak yok edilmiştir” saptamasına ilişkin bir değerlendirmede bulunmak istiyorum. Bu saptamada fail ve zaman belirtilmemiş olduğundan Türk üniversitelerinde demokratik ve özerk yapının ne zamandan beri var olduğu, bu yapının ne zaman ve kimler tarafından yıkıldığı sorularına yanıt bulmak olanaklı değildir. Ancak, Çalıştay Sonuç Raporu bu yıkımın 2000’li yıllarda başladığını ima etmektedir. Bu durumda, bundan önceki dönemlerde, demokratik ve özerk bir yapının var olduğunu zannedebiliriz. Halbuki tarihsel gerçekler bize bu yıkımın asıl 1980 sonrasında başladığını göstermektedir (Hatipoğlu, 1990). İhsan Doğramacı’nın eseri 1983 tarihli 2547 sayılı YÖK yasasından önce yürürlükte olan 1946 tarihli 4936 sayılı yasa ile 1973 tarihli 1750 sayılı yasalarda üniversitenin en üst organı olarak senatonun kabul edildiğini, üniversite yönetim kurulunun ikinci, rektörün ise üçüncü sırada geldiğini hatırlamak gerekir. Üstelik bu yasalarda göre rektör, her üniversitenin bütün öğretim üyelerinin bir arada yapacakları toplantıda, üniversitenin aylıklı profesörleri arasından, salt çoğunlukla doğrudan seçilirdi. Tarihsel gerçekler göstermektedir ki Türk üniversitelerinde demokratik ve özerk yapıya yönelik asıl yıkım 1980’den sonra

başlamıştır. Şüphesiz, 1980 öncesindeki düzen bir cennet bahçesi değildi ve akademisyenler zaman zaman "cadı kazanı" nitelemesini gerektirecek büyük tasfiyelere maruz kalmışlardı (Çetik, 1998). Ancak yine de kurullar eliyle yönetim ve özerklik 1980 öncesi düzenin temel unsuru idi. 2022 Çalıştay Sonuç Raporu'nun özerklik ve özgürlüğü ana sorun olarak ele alması şüphesiz sevindiricidir. Ancak, bu sorunların tarihsel arka planlarını gerçekçi bir şekilde değerlendirmek, geleceğe ışık tutmak bakımından büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

Atılğan, C., Sağlamer, G., Özgüven N. ve Ergüder, Ü. (2022). Türkiye Yükseköğretim Alanının Yeniden Yapılandırılması Çalıştayının Sonuç Raporu. https://univforum.org/images/pdf/Calistay_Sonuc_Raporu_Digital.pdf
Bourdieu, P. (2021). Homo Academicus. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
Çetik, M. (1998). Üniversitede cadı kazanı: 1948 DTCF tasfiyesi ve Pertev Naili Boratav'ın müdafaası. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Ergüder, Ü., Sevük, S., Şahin, M., Terzioğlu, T. ve Vardar, Ö. (2003). Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler. TÜSİAD yayını. https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/1804_b86984233fad9baf1285f49e9ea166ec
Ergüder, Ü., Şahin, M., Terzioğlu, T. ve Vardar, Ö. (2006). Neden Yeni Bir Yükseköğretim Vizyonu? İPM Yayını. <https://research.sabanciuniv.edu/id/eprint/31323/1/yokraporu140509.pdf>
Gürüz, K., Şuhubi, E., Şengör, A. M. C., Türker, K. ve Yurtsever, E. (1994). Türkiye'de ve Dünyada Yüksek Öğretim, Bilim ve Teknoloji. TÜSİAD yayını.
Hatipoğlu, T. (1990). Eylül Üniversitesi. Ankara: Selvi Yayınevi.
Timur, T. (2000). Toplumsal Değişme ve Üniversiteler. Ankara: İmge Kitapevi.

*Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi emekli öğretim üyesi uatabek@akdeniz.edu.tr

YA AKADEMİYİ GERİ KAZANMAK YA DA YENİDEN ADLANDIRMAK

Taner Akpınar*

Raju Das (2021) akademinin önemli bir sorgulama yeri olduğuna ve burada geleceğin işçileri olan öğrencilere sorgulayıcı bir bakış açısı kazandırılmasının önemine vurgu yapıyor. Yeni liberal dönemde sorgulayıcı niteliğini gittikçe yitiren akademinin, günümüzde, büyük oranda, piyasa düzenine hizmet eden bir işlev görmekte olduğu açıktır. Bu durum toplumsal sınıflar arasındaki mücadelenin bir uzantısıdır. Dolayısıyla, akademinin sorgulayıcı niteliğini geri kazanmak teknokratik bir yaklaşımla geliştirilecek çözüm önerileriyle değil, ancak karşıt bir sınıfsal mücadele ile mümkün olabilir. Bu ise öncelikle akademinin mevcut halinin sorgulanmasını gerektirmektedir. Egemen sınıflar, akademiye, birkaç yönden kendi çıkarlarına hizmet eden bir işleyişe kavuşturmuştur: Bilimsel araştırmaların egemen sınıfların önceliklerine göre yürütülmesi, toplumsal düzende var olan güçve iktidar ilişkilerinin meşrulaştırılması, kapitalist üretim süreci için gereksinim duyulan nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, öğretim süreçlerinde öğrencilere sorgulayıcı bir bakış açısı kazandırmak yerine egemen ideolojinin enjekte edildiği bir pedagojik yaklaşımın benimsenmesi, vb.

Bu durumu, akademinin tek taraflı olarak yukarıdan aşağıya doğru yeniden biçimlendirilmesinin bir sonucu olarak görmek eksik kalır. Egemen sınıflar bunu bir yandan baskı uygulayarak yapıyorsa, bir yandan da akademisyenlerin rızasını üretmek yapıyor. Dolayısıyla akademinin içinde bulunduğu durumdan buna rıza veren akademisyen zümrenin de sorumlu tutulması gerekiyor. Sözü edilen rıza üretimi akademisyenlere sağlanan konforlu çalışma ortamı ve maddi olanaklar yardımıyla sağlanıyor. Projecilik faaliyetleri, teşvik

ödemeleri, döner sermaye işletmeciliği, niteliğin değil niceliğin belirleyici olduğu yayın süreçleri, vb.'leri akademik zümrenin rızasını üretmenin en bilindik ve yaygın araçlarıdır. Bunlar çok yazılıp çizildi ve bu konuda artık hatırı sayılır düzeyde bir bilimsel çalışma havuzunun varlığından söz edebiliriz, dolayısıyla burada bu konuda daha fazla söz söylemeye gerek yok.

Türkiye özelinde de, akademi, siyasal iktidarlar tarafından sürekli ve sistematik bir şekilde baskı altında tutulmuştur. Örneğin, Osmanlı döneminde kurulmuş olan ve akademinin öncülü kabul edilen Darülfünun'da (Akpınar, 2014) öğrenci olmuş Ergin (1977: 1223), II. Abdülhamit tarafından Darülfünun'un baskı altında tutulduğunu ve muhbirler aracılığıyla derslerin kontrol edildiğini söylüyor. Bu yüzden, derslerin, yüzeysel bir şekilde, belirli basmakalıp bilgilerin aktarılması biçiminde yürütüldüğünü de aktarıyor. Timur (2000: 246-247), 1946'da yapılan bir yasa ile akademinin görünürde özerkleştirildiğine, gerçekte ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandığına dikkat çekiyor. Öyle ki, Milli Eğitim Bakanlığı üniversitede öğretim üyelerinin ve öğrencilerin siyasetle uğraşmasını yasaklayan ve yönetim süreçlerine müdahale edip alınan kararları değiştiren uygulamalara imza atmıştır. Bilindiği gibi siyasal iktidarın çıkarlarına aykırı ses çıkması durumunda, bu sesi çıkaranların akademiden tasfiyesi Türkiye'de kadim ve yerleşik bir gelenek haline gelmiştir. Cumhuriyet döneminde, 1933 yılında, Darülfünun kapatılarak yerine üniversite kurulurken, Darülfünun'da görev yapan 150'den fazla öğretim üyesinin yaklaşıp üçte ikisi yeni üniversitede görev verilmeyerek tasfiye edilmiştir. 1940'ların sonlarında, sol ideolojiyi benimsedikleri gerekçesiyle bazı öğretim üyeleri

üniversiteden atılmıştır. 1960'daki Askeri Darbe ile 147 öğretim üyesi ve 1980'deki Asker Darbe ile de 1402'likler olarak bilinen öğretim üyeleri tasfiye edilmiştir. Yakın tarihte Barış Akademisyenleri olarak anılan akademisyenlerin tasfiyesi yaşandı. Siyasal iktidarların akademiye yönelik baskısını göstermek için bu kadar örnek yeterli olsa gerektir.

Akademinin yereldeki mevcut haline bakarsak, sorunun yalnızca egemen ideolojinin akademi üzerinde tahakküm kurmuş olmasıyla sınırlı olmadığını görürüz. Bugün Türkiye'de akademinin ne halde olduğu medyada da sıklıkla gündeme getirilmektedir. Uluslararası düzeyde yapılan sıralamalara girememesi, rektörlerin siyasal iktidar tarafından tepeden atanması, akademik kadro ilanlarına şahsa özel hatta kimi zaman da ilgili bilim alanıyla hiçbir ilgisi olmayan koşulların konulması, aynı şekilde terfi sisteminin de nesnel ölçütlere göre değil sosyal ağlar üzerinden işletilmesi, bu konulara ilişkin yargı süreçlerinin şahsa özel olarak sonuçlanması, bilimsel hırsızlığın (intihal) sıradan bir olay haline gelmiş olması ve gerekli altyapıya/yeterli akademik kadroya sahip olmadan yeni üniversitelerin açılması akademinin yereldeki vaziyetinin özetidir.

İşte bu haldeki günümüz Türkiye akademisinde, bir İlahiyat Fakültesi'nde, alkolün organlara verdiği zararlar konusunda tıbbi değerlendirmeler yapma cüretini gösteren tezin kabul edildiğine, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci hakkında bütünüyle argo ifadelerle dolu bir yazının makale diye basıldığına, Anadolu'da kuşburnunun nasıl tüketildiği ve kimi yörelerde böreğin nasıl yapıldığı bilgisinin saha çalışması olarak sunulduğuna ve bunlar gibi daha nicesine tanıklık ediyoruz. Profesör, doçent gibi akademik titre sahip olanların "üniversitelerin fuhuş yuvası haline geldiği", "google'u II. Abdülhamit'in bulduğu", "Nuh'un cep telefonu kullandığı", vb. beyanatlarını duyuyoruz. Bizzat tanıklık etmemiş olsak, büyük olasılıkla, bütün bunların olsa olsa akademi hakkında

distopik bir kurgu olduğunu düşünürüz. Ne yazık ki, hepsi gerçek ve günümüz Türkiye akademisi büyük ölçüde bu tür bir yozlaşmışlık halindedir. Elbette başka bazı bakış açılarından akademinin bu durumunu ideal bir durum olarak görenler de vardır.

Akademinin mevcut halini sorun olarak görenlerin yapması gereken iki şey vardır. Birincisi, akademiye geri kazanmak ki, bu ne yazı yazmakla ne de sürekli olarak şikâyet edip durmakla sağlanabilir. Bu, karşıt bir sınıfsal mücadeleye girmeyi zorunlu kılmaktadır. Akademiye geri kazanmayı amaçlayan karşıt mücadelenin stratejisini belirlemek ve yol haritasını oluşturmak için öncelikle var olan sorunlar derinlemesine ifşa edilmelidir. Bununla birlikte, akademinin sorgulama mekânı haline getirilmesi varılacak nihai nokta değildir, olmamalıdır. Akademinin sorgulayıcı işlevi ve üretilecek eleştirel bilgi sınıfsal bir hareketle birleştirilmeli, dahil olunacak bir hareket yok ise, o zaman da, böyle bir hareket geliştirme amacına yönelinmelidir. Aksi takdirde, sonuç, kaçınılmaz olarak boşluğa konuşmak olacaktır. İkincisi ise, eğer akademinin içinde bulunduğu bu yoz durumu dönüştürme konusunda gerçekçi bir niyet ve çaba sarf edilmeyecekse, o zaman da, artık akademi demenin olanaksız olduğu bu yapıyı fiili durumuna uygun olarak yeni bir isime kavuşturmak en doğrusudur.

Kaynaklar

- Akpınar T. (2014), "Üniversitenin Öncülleri: Darülfünun (Fenlerevi)", Cumhuriyet'in Anıt Kurumu: Üniversite 1926-1946 içinde, Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı, 9-26.
- Das R. (2021), "Educators need to be educated: Or, 'class struggle' in academia", *Capital & Class*, 45(3): 339-346.
- Ergin O. (1977), Türkiye Maarif Tarihi Cilt: 3-4, İstanbul: Eser Kültür Yayınları.
- Timur T. (2000), *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*, Ankara: İmge Kitabevi.

*Doç. Dr., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

BİR TUHAFLIKLAR FABRİKASI OLARAK ÜNİVERSİTE*

Funda Şenol**

Akademide unvan, hiyerarşi akademik çalışmadan önce gelir. Unvanı zorlukla elde eden zorlukla elde ettiği için, kolaylıkla edinen de çok da çaba harcamadan kayırılmaya ve saygı görmeye alıştığı için mevzisini canı pahasına savunur. İdari görev, asistan seçimi, danışmanlık sayısı, ders ve hatta oda dağılımı mevzi savaşlarına dahildir.

Akademisyenlik başka hiçbir meslekte bulunmayan özellikler taşır, başka hiçbir meslek mensubunun edinmeyeceği ayrıcalıklar, alışkanlıklar edindirir, tavırlar takındırır insana. Bunlardan yola çıkarak da kendinize bir dizi üstünlük vehmetmenize neden olur. Çalışma ofisinizin kapısını çekip çıktığınızda ardınızda bırakamayacağınız bir kimliktir akademisyenlik en başta. Bir yaşam tarzı, bir var olma biçimidir. Çalıştığınız üniversitelerde olduğunuz kadar konferans salonlarında, hadi onu geçtim çarşı-pazarda, lokantalarda-kafelerde, sokakta dolaşırken, trafikte, toplu taşıma araçlarında, hatta evinizde bile hocanızdır. Yolda biri diğerine, "hocam" diye seslense dönüp bakacak kadar deforme olmuşsunuzdur.

Kürsünün bir büyüü vardır. Özellikle bilmek ve öğretmek fiilleriyle özdeşleştirilmiş erkek hocaları, birazcık hitabet yeteneğiyle dünyanın en cazip insanı haline getirebilir. Fan kulüp kurabilecek kadar çok hayranı olan bir hoca bir gün demişti ki, "Yahu bunlar beni pazardan kabak alırken görseler herhalde hakkımdaki izlenimleri ve benimle ilişkileri değişir." Kürsüde devleşen bir hoca, günlük hayatta ahbaplık etmenin mümkün olmadığı nemrut veya sıkıcı bir insan da

olabilmektedir. Ama günlük hayatta da hocadır hep. Çalışma hayatında faalken öğreten, ayar veren, telkin eden, fikri sorulan, hatırı gözetilen, sözü dinlenen insansınızdır. Eğer uzmanlık alanınızda kendinizi geliştirmişseniz ve yenilemeye devam ediyorsanız, hâlâ üretkenseniz ama daha da önemlisi kibrinizi, egonuzu bir ölçüde de olsa gemleyerek çevrenizle, özellikle de öğrencilerinizle sevgiye ve anlayışa dayanan bir ilişki kurmuşsanız, meslekten ayrıldığınızda da aranır sorulursunuz, sözünüzün hükmü olur. Aksi durumda, yani mesleğin havasına, afrasına tafasına, hiyerarşisine, büyülenmesine kendinizi kaptırmışsanız emeklilik hayatınız, evinizde, bir e posta, telefon veya kapı zili bekleyerek tozlanmakla nihayetlenir. Örnekleri çoktur.

Eyüp Aygün Tayşir'in, enfes ilk kitabı 4 Hane 1 Teslim'den sonra yayımlanan Tuhaflıklar Fabrikası romanı sözde bir distopyanın tuhaf bir üniversitesinde geçiyor. Ama daha ilk sayfalardan biz aslında nerede geçtiğini anlıyoruz. Yakın tarihimizin akademi dolayımıyla eleştirisi olarak da adlandırılabilir roman, kültürümüzde akademisyen kimdir, nasıldır sorularına ayrıntılı, hem karanlık hem de mizahi bir yanıt aynı zamanda. Tezinde kullanmak için tüm bir kurumun, hatta ülkenin tarihindeki sırları fısıldayacağını, düşümleri çözeceğini düşündüğü, çoktan diğer aleme göçmüş Büyük Âlim tarafından kaleme alındığı varsayılan kadim bir metnin peşine düşen genç bir asistan, bu arayışı boyunca karşılaştığı olayları, muhatap olmak zorunda kaldığı hoca profillerini, akademyanın yazısız ve acımasız kurallarını hicvederek anlatıyor

Tuhafliklar Fabrikası'nda.

Eyüp Aygün Tayşir: İnsandan kahraman olamayacağını tarih öğretti
Eyüp Aygün Tayşir: İnsandan kahraman olamayacağını tarih öğretti

Ben ise bu yazıda, bu kitaptan yola çıkarak, 23 yıllık akademi deneyimim boyunca gözlemlediklerimi, başıma gelenleri size biraz anlatayım diyorum. Biraz diyorum çünkü akademyanın tuhaflikları, değil kısa bir gazete yazısına, ciltlerce metne sığmaz. İyice yaşlanabilirsem, isim falan vererek anlatayım diye düşünmüyor değilim bu tuhaflikları. Düşüncesi bile hınzır bir keyif veriyor bunun. Böyle bir kitap pek çok meslektaşımın içini soğutur sanırım.

ASİSTANLIK: UZUN ERİMLİ VE NÖBETLEŞE BİR KÖLELİK

Bir dizi sınamadan alınının akıyla çıkarak ve liyakate dayalı olarak girilen üniversitede, sırasıyla kıdemli asistanlar, düşük ve yüksek unvanlı hocalar, fakülte ve üniversite yönetimi, hatta tecrübeli idari personel ile temizlik görevlileri tarafından en iyi ihtimalle görmezden gelinmek, yaygın olarak da aşağılanıp işe koşulmak mukadderdir asistan için. Eğer kıdemli bir hocanın akrabası, üniversitenin kurulduğu şehrin eşrafından, vakıf üniversitesiyle mütevellî heyetinden veya iktidar partisinden birilerinin torpillisi iseniz kıyak bir iştir asistanlık. Çünkü, angaryalar başta bahsettiğim çalışkan ve yetenekli çocuklara yıkılacaktır. Bunun için, daha ilk günden size verilen işleri layıkıyla ve sorumluluk hissiyle bitirip teslim ederseniz vay halinize. Bundan sonra, asistanı olduğunuz veya danışmanlığınızı yürüten hocanın derslerine girmekten, sınav kağıtlarını okumaktan, üniversitenin tanıtım toplantılarına gitmekten tutun, idari personelin yapması gereken işlere kadar her şeyi siz yapacaksınız demektir. Bu arada akademik çalışmalarınızı

aksatırsanız, yine azar işiteceksiniz. Çünkü, hem torpilsiz hem çalışkan hem de sorumluluk sahibisiniz. Maalesef bir de idealist ve efendi bir insansınız.

Akademinin yazısız kuralı gereği, çoğu asistan hocalık payesine erişince alt kadroyu ezer, onlara büyüklük taslar. Bir çeşit nöbet devridir bu, racon gereğidir. İşin ilginç, öğrenciler de asistanlıktan hocalığa terfi ettiğinin ertesi günü söz konusu kişiyi adam yerine koymaya, daha saygılı davranmaya başlarlar. Oysa yıllar boyunca asistanlık ettiği hocanın derslerini yürüten, sınav kağıtlarını okuyan ve notları belirleyen aynı kişidir. Ama tabii üniversitede kalıcı bir kadro elde etmek hiç de kolay bir iş değildir. Kadro sıkıntısı çekildiğinden falan değil ha! O kadro, idari kademenin veya itibarlı bir hocanın birilerine peşkeş çekmesi için saklanıyor olduğundan veya kadro bekleyen asistanın politik angajmanı, karakter özellikleri kadro tevzi edenleri rahatsız ettiğinden yahut akademik performansının yüksekliği sebebiyle rakip olarak görülüyor olduğundan bir türlü ilan edilmez. Günün birinde, torpilli birisi salına salına gelir, sizin yıllarca beklediğiniz, elde etmek için gereken her türlü kriteri yerine getirdiğiniz o kadroyu pervasızca adının önüne yazdırır. Salına salına gelenlerin bir kısmı, Tayşir'in "sapık hoca" karakteriyle tariflediği, sözünün hükmü olan bir erkek hocanın, gönül ilişkisi içinde olduğu veya olmayı umduğu genç kadınlardan mütevellittir. Buna sapıklık diyerek marjinalize etmek ne derece doğrudur, o ayrı. Çünkü bu, erkek hocanın kendine vehmettiği, üstelik karşılık da bulan güç ve cazibenin sevgiyle edindiği bir itiyattır. Zaman zaman tacize de dönüşen bu tavır genelde olumsuz bir yaptırımını olmadığı, fail erkek meslektaşları tarafından korunduğu için sürer gider. Hasılı, asistan, hele kalıcı bir kadro edinemediyse, çoğunlukla akademideki en zayıf halkadır.

HOCALIK: UNVANINA VE ESERLERİNE

TUTKUN OLMAK

Akademide unvan, hiyerarşi akademik çalışmadan önce gelir. Unvanı zorlukla elde eden zorlukla elde ettiği için, kolaylıkla edinen de çok da çaba harcamadan kayırılmaya ve saygı görmeye alıştığı için mevzisini canı pahasına savunur. İdari görev, asistan seçimi, danışmanlık sayısı, ders ve hatta oda dağılımı mevzi savaşlarına dahildir. Tayşir'in de hatırlattığı gibi, herhangi bir idari görevi nazlanarak, hatır ve kurumun esenliği için olduğunu vurgulayarak kabul eden hoca bile aynı göreve ikinci kez seçilmeyince küser, hırçınlaşır. Ders ve danışmanlık dağılımı, vahşi doğa belgesellerinde tanık olduğumuz hunharca kapışmalarla geçen bölüm toplantılarında belirlenir. Ortalama bir hoca, birçok ders üstlenip onlara girmeme, birçok danışmanlık üstlenip danışmak için kapısına gelenlere yüz vermeme, dahası ofisine hiç gitmeme eğilimindedir. Akademide öğrenci genelde sevilmez. En iyi eğitim, öğrencisiz eğitim olacaktır ama heyhat!

Akademide meslektaşlar da çok sevilmez. Ama onlar kurucu ötekilerdir. Onlarsız da yapılamaz. Çıkarlar gerektirdiğinde uzlaşmak ise elzemdir. Genelde bir rekabet ortamı söz konusudur. Akranı bir meslektaşından yalnızca bir ay önce yükselen akademisyenin oda seçiminden ofis koltuğuna, jürilerde söz almaktan bölüm başkanlığına kadar her alanda önceliği olmalıdır. Oda seçimi deyip geçmemeli ama. Sınırlı sayıda bölüm, hoca ve öğrenci nüfusuna göre planlanmış üniversite binalarında oda dağılımı mevzi savaşlarının en önemli tezahürüdür. Oturulan odanın ayakaltı olup olmadığı, hangi katta yer aldığı, hangi cepheye baktığı, metrekaresi, tefrişi, temizliği ve hangi hocalarla komşu olduğu hayati bir mevzudur üniversitede. Yine Tayşir'in ayrıntılı ve esprili biçimde anlattığı fakat asla abartılı olmayan bir yol haritası çizer

akademisyen odasından çıktığında. Verilen işi bitirememişse idare katından, kağıtları okumayı bitirememiş veya vadettiği tarihte tezinin belirli bir bölümünü tamamlayamamışsa danışmanının odasının önünden, sevmediği meslektaşının oda kapısının açık olması ihtimaline karşı onun oturduğu koridordan, saygı görmeyi başaramadığı idari personelin yakınından ve not istemeye yeltenecek veya kendisini alaycı/kötücül bakışlarla süzecek öğrencilerin buldukları kantin, okul bahçesi gibi mekanlardan, hatta yine istenmeyen ama kaçınılmaz karşılaşmaları önlemek için tuvaletlerden uzak durur.

Hoca, Tayşir'in ifade ettiği gibi eserlerine tutkundur. Birçok alanda ilk çalışmayı kendisinin yaptığını iddia eder ve rakiplerini acımasızca eleştirir. "İnek süt içmez" düsturuyla okumayı, dinlemeyi çoktan bırakmıştır. Eleştiriye gelemmez, alıngandır. Dik bakışlardan bile rahatsız olur. Yine Tayşir'in anlattığı gibi, derste sorduğu fiyakalı bir soruya, kendisinin bilgece yanıtlamasına imkan vermeden atılan ve ne acıdır ki doğru yanıtı bilen öğrenciyi acımasızca cezalandırır. Notla değilse bile tavırlarıyla. Sömeştrler boyunca derslerde aynı esprileri yapmaktan bıkmaz, ders kaynaklarına yenisini eklemeye erinir. Hatta sınav sorularını bile değiştirmez. Eleştirel olmak akademisyenin konforunu bozar. Hayatı zorlaştırır. Bu yüzden genellikle bunu yapmaz. Yapan meslektaşlarından uzak durur. Bunu başaramıyorsa, muhatabının başına gelenlerden duyduğu teessürü açıktan değil, kulağına fısıldayarak ifade eder. Ancak onun fikrinde, bu gibi insanlar başlarına gelenlere müstahaktırlar. Oldukça dolgun bir maaş, ondan da önemlisi, zoraki de olsa itibar kazandıracak "akademide bir koltuğu" riske atmak için en hafifinden deli olmak gerekir onlara göre. Ya da anarşist, devlet düşmanı, bölücü, şu bu... Siyasetle ilimi birbirinden ayırmak gerektiğine inanırlar. Ancak kimisi hükümet katında

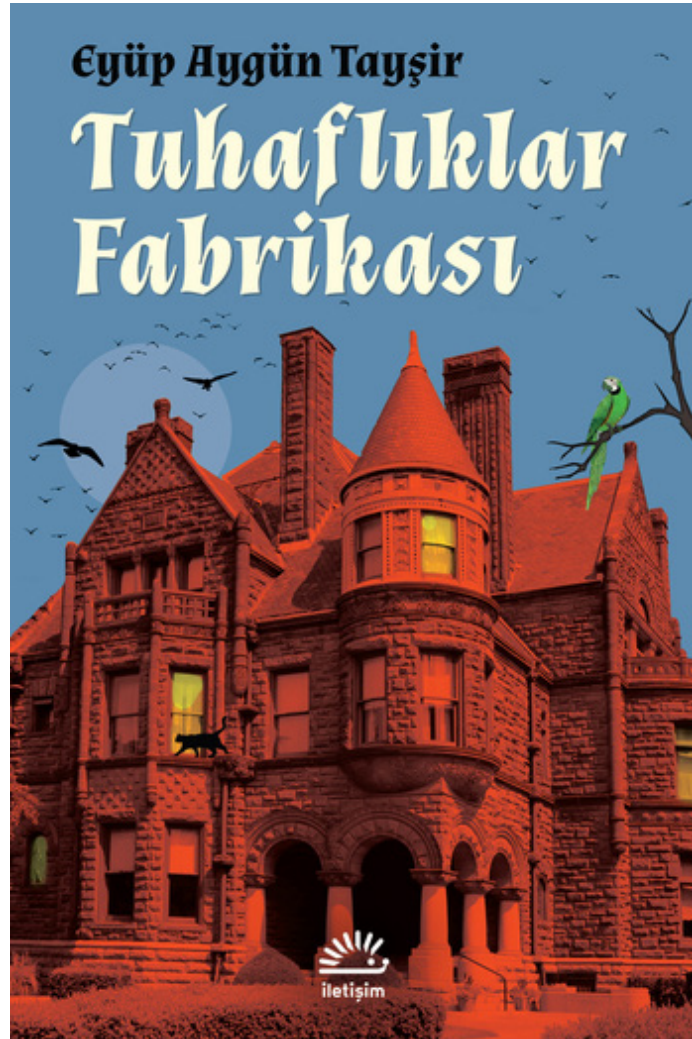
bir danışmanlık veya milletvekilliği için akademik unvanlarını ve eserlerini piyon gibi ortaya sürer.

Tayşir'in vurguladığı gibi, bu mesleğe mensup çoğu kişi için hayat ve evren üniversite binalarından ibarettir. Bu binaların dışında sudan çıkmış balık gibi olurlar. Saygı görmenin, hayata katılmanın başka yolu olmadığı empoze edilmiştir onlara. Saygınlığının birçok başka meslek mensubundan fazla olduğu, sözüne itibar edilmesi gerektiği belletilmiştir. Böyle genelleyerek yazdığımı bakmayın, biraz da karikatürize ederek ve Tayşir'den ilham alarak tasvir etmeye çalıştığım akademisyen profilinin, ne mutlu ki, kayda değer sayıda istisnası var. Olumsuz örneklerle daha çok olmak üzere, müstesna akademisyenlerle de

mesai yaptım. Onlardan çok şey öğrendim. Ama istisnai bir akademisyen profilini bile deforme eden kurumsal ilişkiler, ancak onlardan azade olunca farkına varılabilen tuzaklarmış, iki yıllık kampüssüz üniversite tecrübemle bunu da gördüm.

*gazete Duvar'da 8 Kasım 2018 tarihinde yayınlanan bu yazının linki: <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2018/11/08/bir-tuhafliklar-fabrikasi-olarak-universite>

**Prof. Dr., 1994-2010 yılları arasında Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, 2010 yılından, 686 No'lu KHK ile ihraç edilene kadar Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde çalıştı. fsenol@gazeteduvar.com.tr

SAĞLIK EKSENİ İLE KÖY ENSTİTÜLERİ KİTABI YAYINLANDI

Pakize Türkoğlu*

Hilmi Uysal, Mualla Aksu ve Pakize Türkoğlu'nun hazırladığı Sağlık Ekseninde Köy Enstitüleri Sağlık Eğitimiyle Canlandırılacak Köy isimli kitap, geçtiğimiz Temmuz ayında yayınlandı. Cumhuriyet'in 1923-1950 dönemini sağlık hizmetleri açısından ele alarak başlayan kitabın temel hipotezi, Köy Enstitüleri ve Köy Enstitüleri Sağlık Kolu uygulamasının 1945-1950 yılları döneminde Türkiye'nin sağlık sistemine özgün ve ardını da belirleyici katkısının olduğudur.

Gerçekte Köy Enstitülerinin ülkemiz sağlık hizmetlerine katkısı sadece köy sağlık memuru kolu uygulaması ile olmamıştır. Diğer taraftan, bütünlük ve tamamlayıcı bir şekilde Köy Enstitülü öğretmenler aracılığı ile köyün sağlıkla ilgili yaşamı derinden etkilenmiştir. Bu etkilerin kaynağı Köy Enstitülerinin temelini oluşturan "eğitim" anlayışıdır." ifadesiyle belirtiyor.

Köy Enstitülerinin kuruluş nedenlerini ele alan ikinci bölümü, Revirleriyle Köy Enstitüleri bölümü izliyor. Sağlık Kolu olan enstitüler ile sağlık kolu bulunmayan enstitülerde revirlerde çalışan hekim, hemşire ve hastabakıcıların isim listelerinin yer aldığı bu bölümde revirler hakkında ayrıntılı bilgilere yer veriliyor.

Köy Enstitüleri Sağlık Kolunun yapılanmasının, eğitim dizgesinin ve hastanelerdeki uygulama çalışmalarının anlatıldığı beşinci bölümde, 4459 Sayılı Köy Enstitüsü Sağlık Memurları Yasasının tam metni ile, sağlık kolu kurulan yedi enstitü hakkında bilgi veriliyor.

Kitaba, 4459 Sayılı Yasanın Meclisteki görüşmeleri ve yasa ile ilgili konuşmalar da kitaba eklenmiş.

Sağlık Kollarının nasıl ve neden kapatıldığına dikkat çekilen kitaba, saptanabildiği kadarıyla; Köy Enstitülerinde görev almış doktorlar listesi ve Köy Enstitüleri Sağlık Kolu Mezunları Listesi de eklenmiş. Bu araştırmanın hazırlanma süreci ve amacı hakkında daha fazla bilgiyi yakın tarihte kaybettiğimiz kitabın ortak yazarlarından Pakize Türkoğlu'nun kitapta yer alan sunuş yazısından aktarıyoruz:

Pakize Türkoğlu

"Türkiye'nin kendi gizilgücünü harekete geçirerek başardığı Köy Enstitülerinin; 1954 yılında politik nedenlerle kapatıldığı halde gittikçe artan bir ilginin toplumsal isteğe dönüşmesiyle, çok sayıda yayın vb. materyaller ve çeşitli etkinliklerle, hiç gündemden düşmediği görülüyor. Bu büyük ilginin bir nedeni kuşkusuz sistemin yerinin doldurulamamış olmasıdır. Başka bir nedeni de enstitülerin getirdiği "üretim içinde eğitim öğretim yönteminin" birey ve toplum için bolluk ve mutluluk yaratıcı demokratik ilkelerin yeni kuşaklarca keşfedilmesi olabilir.

Köy Enstitüleri çok yönlü, çok amaçlı ve çok programlı, kapsamlı bir devlet projesiydi.

Cumhuriyet'in 10. yılı değerlendirmesi yapıldığında; kentlerdeki birçok iyileşmeye karşın nüfusun yüzde seksenini oluşturan köylüye, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin bile götürülemediği anlaşılınca Atatürk'ün ivedi olarak başlattığı köylere yönelik yeni bir atılımdı.

Köylere gerekli hizmetin götürülememesinin bir nedeni, eğitim

ve sağlık gibi alanlarda Batı 6rneğinin maliyetinin çok y6ksek olmasıydı. Uygulamayı y6netip y6nlendiren eğitimci olan Genel M6d6r İsmail Hakkı Tonguç, incelemelerinden sonra K6lt6r Bakanı Saffet Arıkan'a; "Devlet b6tesinin hepsi ayrılrsa da bu t6keticilerle sadece 6đretmen yetiştirme bile yetmiş seksen yılda tamamlanamaz!" demişti. 6stelik kent koşullarında ve kentlere g6re yetişmiş olan 6đretmenler isteyerek gitseler bile k6ylerin zor koşullarından yılıp kentlere kaçmanın yolunu arıyordu...

K6y Enstit6leri programıyla k6ylere yararlı olacak 6đretmen ve başka elemanların k6yden alınıp k6ye g6re yetiştirilerek k6ylerin iten canlandırılması amaçlanıyordu. 6đretmen kadar sağlıkçı, ebe, tarımcı ve tekniker gibi elemanlar da yetiştirilecekti. 1936'da açılan Eğitmen Kurslarında ve 1938'de aynı yerleşkelerde açılan d6rt "Deneme K6y 6đretmen Okulu"nda yapılan "6retim içinde eğitim 6đretim" denemesi ve deneylemesi (doğrulaması) ile yeni bir y6ntem aranmış, uygulama iyi sonuç vermişti. 17 Nisan 1940'ta çıkan 3803 sayılı yasa ile hemen açılan K6y Enstit6lerinde eğitimin t6m y6ntem ve teknikleri k6kten değişerek 6retim içinde, gerçek yaşamın işleri içinde eğitim 6đretim y6ntemine geçilmişti. T6m dersler kendi işleri içinde yapılıyordu. 6đrencilerin y6netime katılarak yetki ve sorumluluk alması, n6betle g6nl6k işlerin bir b6l6m6n6 yapması derslerde ortaya çıkan 6r6nlerin çoğalması ile eğitimin niteliği y6kseldiği gibi gideri de azalıyordu... B6ylece eğitim sadece seçkinlere ulaşan bir l6ks olmaktan çıkıp en uzaktaki k6ylere kadar kolayca g6t6r6lebilecek zorunlu bir devlet hizmeti durumuna gelmişti.

Başbakanlığı d6neminde ivme kazandırdığı bu uygulamayı iyi bilen İsmet İn6n6, Cumhurbaşkanı olarak da takipçisi oldu. İzmir milletvekili Hasan-6li Y6cel'i Milli Eğitim Bakanlığına getirirken k6yde

eğitimin kaldığı yerden s6rmesini İstediler. 17 Nisan 1940'ta "K6y Enstit6leri Yasası" TBMM'ndeki g6r6ř6l6rken locasında milletvekillerinin tutumunu izledi. Her entit6ye giderek, g6rd6klerini radyo konuşmalarında halka duyurdu. K6y Enstit6lerinin sayısının artırılması; kırka, altmışa çıkarılması ve sağlık kolunda olduğu gibi, bu kurumlarda tarımcıların, teknik elemanların da yetiştirilmesi için bakanı ve genel m6d6r6 zorladı. Çok partili d6neme geçilirken Celal Bayar'la imzaladıkları protokol yazısına K6y Enstit6lerinin olduğu gibi s6rd6r6lmesi koşulunu koydu... Tam da o yıllarda K6y Enstit6lerinin sağlık kolları iyi sonuçlar vermeye başlamış, k6y doktorları yetiştirme konusu g6ndeme gelmiş, Sağlık Bakanlığı ile g6r6şmeler başlamıştı.

Okurlara sunulan, "Sağlık Ekseni ile K6y Enstit6leri" alışması, tarihselliği yanında g6nceliğini hiç kaybetmeyen o b6y6k eğitim devriminin sağlık eğitimi ve sağlıkçı yetiştirme y6n6nde yaşanan 6yk6s6n6n araştırılmasıdır.

O g6nlerde ve bug6n de ilk ve orta6đretimde olmayan "Okul Sağlık Bilgisi" dersi ile sağlık k6lt6r6ne yer açılarak başlamıştı K6y Enstit6lerinde sağlık eğitimi. Bu dersin 6đretmeni de olan enstit6 doktorlarının, revirlerinin, hemşire ve hastabakıcıların varlığı ile bir yandan 6đrenciler sağlığı, enstit6de hijyen g6vence altına alınıyor 6te yandan 6đretmen adaylarının gittiği k6ylerde halka sağlık yardımı yapabilmek için 6đrenme olanağı sağlıyor, donanım kazandırıyor. Bu nedenle K6y Enstit6s6 çıkışlı 6đretmenlere g6rev yerine giderken birer sağlık dolabı da verilerdi.

Ayrıca enstit6lerde "Sağlık Kolu" açılması bu atılımın 6nemli bir aşamasıydı. İsmail Hakkı Tonguç'un s6ylemi ile "şafak s6kmeye başlamıştı"... Halk sağlığına giden yol açılmıştı ve enstit6lerde yetişen k6y

sağlık memurları bu yolun kahraman sağlık yolcularıydı.

Görevlerine büyük bir hazla hazırlanıyorlardı. Onların öğretmeni olan 90 kadar doktor, sağlık kollarının bulunduğu enstitülerde isteyerek görev almıştı.

Bu araştırma, ülkemizde korona ve deprem felaketlerinin ardından sel felaketinin yaşandığı, sağlık hizmetine, sağlık elemanına en çok gereksinim duyulduğu, binlerce yurttaşımızı kaybetmenin acısı ve sıkıntısı içinde kısıtlı zamanlarda, geçmişten kalan kişilere belgelere, kaynaklara ve o kahraman sağlıkçıların yakınlarının tanıklığına başvurarak yapıldı.

Sık sık soruyorlar, Köy Enstitüleri kapatılmasaydı ne olurdu?

Şunlar olurdu kısaca; Cumhuriyet'in ilk yıllarında açılmış olan Hıfzıssıha Enstitümüz de kapatılmamış olurdu. Aşı mucidi iki öz yurttaşımız, kendi ülkemizde olacağından,

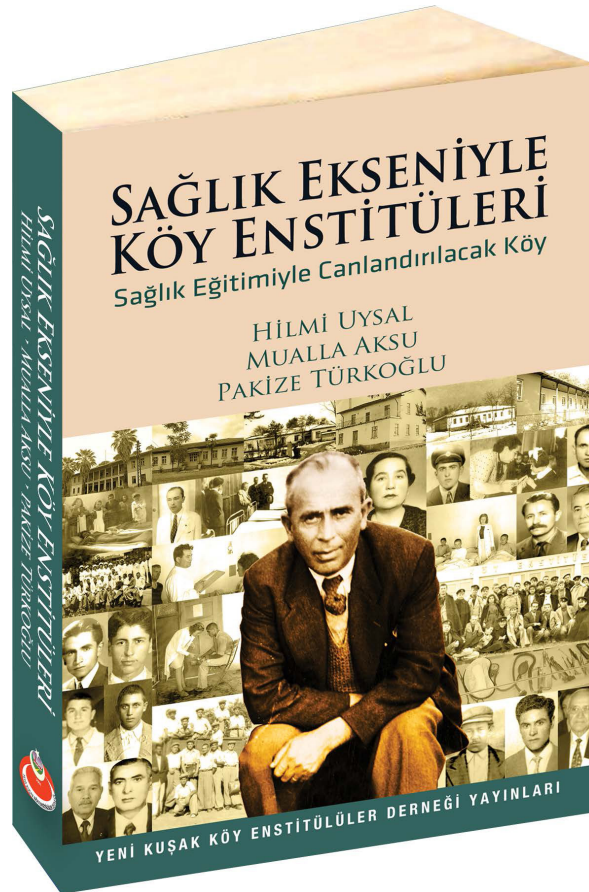
yığınla insanımız uzaktan gelecek aşı kuyruğunda beklerken ölmeyecekti.

Köyde kentte örgütlenmiş olan sağlık ordumuz bu doğa felaketine karşı daha donanımlı olacaktı..

Eğer Köy Enstitüleri kapanmasaydı, büyük depremde binalar böylesine yıkılmayacağı gibi, fayların üstüne ve dere yataklarına ev yapılamazdı. Böyle durumlarda enstitülerin sağlık ekipleri, yapı ekipleri, yardım ekipleri hemen yardıma koşardı.

Çağımızda uygar ve sağlıklı bir toplum olmanın önkoşullarından biri hayata karşı her zaman donanımlı, örgütlü ve akılcı olunmasıdır. Köy Enstitüleri Cumhuriyet'in yeni insanlarını böyle yetiştiriyordu.

Bu çalışmada konuya eğitim ve sağlık biliminin aynasından bakılarak, Köy Enstitüleri bağlamında sağlık eğitiminin yeri gösteriliyor.

ANTALYA'DA CUMHURİYETİN ONUNCU YILI KUTLAMALARI

Mustafa Üstün*

Cumhuriyetin ilk on yılı; yeni bir siyasal sistem ve toplum düzeninin örgütlenmesi amacıyla "ilk adımların ve temellerin atılması" bakımından önemli ve hassas bir süreç olmuştur. Bir diğer anlamda, yeni rejimin varoluş mücadelesi verdiği bir dönemdir, ilk on yıl.

Bu sürecin başlangıcı olan 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanı tüm yurttan 101 pare top atışıyla duyurulmuştur. Resmi olarak bayram ilan edilmeden önce 29 Ekim 1924'te yapılan kutlamalar, devlet tarafından organize edilmiş ve resmî tatil olması sebebiyle de yoğun bir katılımı kutlanmıştır. 29 Ekim'in resmi bayram olarak ilan edilmesi ise meclisin 19 Nisan 1925 tarihli oturumunda, dört maddeden oluşan kanun teklifinin kabul edilmesiyle gerçekleşmiştir.

29 Ekim 1925'ten itibaren her yıl resmi olarak kutlanan Cumhuriyet'in yıldönümü kutlamaları arasında, onuncu yıl kutlamalarının ayrı bir yeri vardır.

Onuncu yıl kutlamalarını daha önceki yıllarda yapılan kutlamalardan ayıran özelliklerden birisi de köylere varıncaya kadar tüm yurttan üç gün üç gece kutlanması ve törenlere yoğun katılımın sağlanması amaçlanmıştır.

Hükümetin sorumluluğu altında yürütülen onuncu yıl hazırlıkları için ilk olarak 11 Haziran 1933 tarih ve 2305 sayılı " Cumhuriyet İlanının Onuncu

Yıldönümü Kutlulama Kanunu" çıkarılmış, çalışmalardaki gereksinimlere göre bu kanunu diğer kanun ve kararnamele izlemiştir. Kanunun ikinci maddesine göre kutlama işlerini yürütmek üzere merkezde Başbakanlığa bağlı olan bir Yüksek Komisyon ve illerde kutlama işini yürütecek Komite ve Heyetlerin kurulması belirtilmiştir.

Antalya'da Kutlama Hazırlıkları:

Antalya'daki kutlama hazırlıkları diğer vilayetlerde olduğu gibi aylar öncesinden başlamıştır.

Ağustos ayında; Vilayet Kutlama Komitesinin toplantısında, alt komisyonların hazırladıkları programlar tetkik edilmiş, kutlama merasimi programının esasları kararlaştırılmıştır.

Komitenin çalışmalarıyla ilgili Eylül ayına ait gazete haberinde ise ; yapılacak merasim ve gösteri programına esas olacak, hazırlanmış projenin düzenlenip, bastırılarak kazalara, resmi dairelere, teşekküllere gönderildiği; kazaların bu projeye göre bir program yaparak Kutlama Komitesine göndermeleri, resmi daireler ve teşekküller de proje üzerinde tetkikat yaparak uygulanabilirliği veya ilave ve düzeltme yapılacak taraflarına dair görüş bildirmeleri istenmektedir.

Aynı haberde; Kutlama Komitesinin yaptığı toplantıda, yapılacak taklarla, elektrik aydınlatması konusu görüşülmüş ve lazım

olan ampullerin İstanbul'a siparişi verildiği, Hükümet Konağında verilecek balo için de konfeti ve serpantinle, havai fişeklerin ısmarlandığı; ayrıca, yapılacak tak-ı zaferlerin şekil ve inşa resimlerinin çizilmesine vilayet mimarı Reşit ve park mütehasısı Mevlüd Beylerin memur edildiği ve resmi daire müdürleri, memurlar, muallimlerle, halk için açılan kurslarda da İstiklal ve Cumhuriyet Marşlarının öğretilmesine devam edildiği bildirilmektedir.

Haberden anlaşıldığı üzere, Kutlama Komitesi hiçbir tesadüfe yer bırakmayacak titizlikte ve özenle hazırlıklarını sürdürdüğü görülmektedir.

Yerel basın taraması yaptığımızda o dönemde yayımlanan Resmi Antalya gazetesi Antalya'daki onuncu yıl kutlamalarına birçok yönüyle ve ayrıntılarıyla yer vermiştir.

Haber metnini sizlere aktarırken görülecektir ki yakın dönem Antalya tarihi içinde önemli birçok bilgi yer almaktadır. Bunlardan birisi de belediye tarafından yaptırılan ve üzerinde; "Antalya Şehri Onuncu Cumhuriyet Bayramı'nı Candan Coşkunluklarla Bu Meydanda Kutladı. 29 Birinci Teşrin 1933" yazılı sütunun kaide temelini atılmasıdır.

Ancak bu sütunun bugünlere neden ulaşmadığı sorusunun yanıtını da merak etmiyor değiliz.

ANTALYA'DA CUMHURİYETİN 10. YIL KUTLAMALARI

Merasim Nasıl Başladı:

Antalya'da büyük Cumhuriyet Bayramı merasimi Cumhuriyet Meydanında saat onda başladı. Meydanda asker, harp malulleri, ihtiyat zabıtları, jandarma, polis, mızıkacılar, izciler ve sporcular, zafer arabası, mektepliler, milli cemiyetler, itfaiye, esnaf teşekkülleri, köylü arabası, halk, memurlar,

atlı köylüler meydanın planında işaret edilen mevkilerde yer almıştı. Esnaf cemiyetleri kendi sembollerini, C. Halk Fırkası reis ve azaları fırka bayraklarını taşıyordu. Ecnebi devletler konsoloslarının tebrikatını vilayet makamında kabulden sonra Vali Beyefendi refakatlerinde, Alay Kumandanı Beyefendi olduğu halde merasim meydanına gelerek teşekkür etmiş muntazam saflar arasından geçerek halka, askere, gençlere, çocuklara, hanımlara, köylülere ... hitabellerle tebrikatta bulundular:

...

Vali Beyefendinin tebrikatına bir ağızdan ve candan teşekkür edildi. "Yaşasın Cumhuriyet, Yaşasın Gazi" temennileri her tarafı çınlattı. Tebriklerden sonra tabur kumandanı tarafından (Dikkat) kumandası verildi. Herkes ihtiram(saygı) vaziyeti aldı ve mızıkacı İstiklal Marşını çaldı. Müteakiben meydandaki on binlerce halkın iştirakiyle "Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Marşı" söylendi. Marşın söylenmesini Lise muallimlerinden Fahriye Hanım idare etti. Marştan sonra meydanda hazır bulunanlar (askerden başlayarak) resmi geçit yaptılar. Resmi geçit bir buçuk saat devam etti.

Zafer ve köylü arabaları, esnafın temsili iş sahneleriyle geçişi sürekli alkışlar celbetti. Geçiş resmi bittikten sonra Yeni Çarşıdan ve Yeni Kapı Caddesinden, Gazi Köşkü önünden Gazi Bulvarına gidildi...Caddelerdeki evlerden çiçek, gül yaprakları, konfeti ve kolonya serpiliyordu.

Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Marşı fasılasız söyleniyor, mızıkacılar çalışıyor, halk büyük milli reis için candan temenniler izhar ediyordu. On binlerce şen insan kafillesi günün sevinciyle mest olmuştu. Tezahürat saat on ikiye kadar alay halinde devam etti.

Köylülere Ziyafet:

Büyük bayram şerefine Vilayet

Kutlulama Komitesi bayram tebrikine ve merasime iştirake gelen etraf şehir köyleri mümessillerine Zahire Borsası salonunda iki yüz kişilik bir öğle ziyafeti verdi. Ziyarete muhterem Vali Beyefendi, şehrimizde bulunan vekaletler müfettişleri, müdürler ve teşekküller azaları, köylü arasında oturuyordu...Asaf Bey'in idaresinde Halkevi Saz Heyeti yemek müddetince güzel parçalar çaldı.

...

Yemeği müteakip spor sahasına gidildi. Misafir köylüler, mihmandarıyla beraber gittiler. Pehlivan güreşleri yapıldı. Birinci gelen pehlivanlara hediyeler verildi. Akşama kadar spor sahasında ve şehrin muhtelif meydanlarında davul, zurna, ince saz, mızıkça çaldı. Köylüler küme küme olarak milli rakslar yaptı (oyunlar oynadılar).

BİRİNCİ GECE: Bayramın birinci gecesini Cumhuriyet'in ilan anı olan saat 20.30'da Ankara'da verilecek konferansları halka dinletmek için Cumhuriyet Meydanına bakan İnhisarlar (Tekel) İdaresi balkonuna bir radyo hoparlörü konulmuştu.

Saat 20:30'da meydanlarda, sokaklarda bulunan herkes ve bütün nakliyat vesaitini olduğu yerde tevakkufe(durmaya) davet eden havai fişekle Saat Kulesi'nden bir işaret verildi. Bu tevakkufla vatan şehitlerinin inkılap uğrunda can verenlerin yüksek hatıralarına saygı gösterildi...Halk fener alayları ile Karaalioğlu Bahçesi, Tophane Parkı, Liman, Şarampol, Değirmenönü ve Alay Karargahı önünden havai fişekler atarak harekete geçti.

Eğlence vasıtaları hep birden Alayı takip ediyordu. Emsalsiz tenviratla(aydınlatmalarla) pırıl pırıl yanan caddelerden, evlerden, tak-ı zaferlerden dökülen ziya(ışık) şelalelerine fener

alaylarının muazzam ışığı eklendi. Antalya baştan başa seyyal(akan) bir nur cereyanına tutulmuş gibi idi.

Fener alayından sonra Karaalioğlu Bahçesinde eğlenceler başladı. C. H. Fırkası önünde müdde-i umumi(savcı) muavini Hamit Macit, Lise önünde lise müdür muavini Nahit, Belediye Meydanında ilk mektep muallimlerinden Naci Beyler söz söyledi.

Resmi Ziyafet ve Balo:

Vilayet Komitesi tarafından askeri ve mülki daireler reislerine ve bilumum mahalli teşekküller mümessillerine saat 21'de resmi bir ziyafet verildi. Ziyafet, Hükümet Konağı karşısında Gazi Mustafa Kemal Mektebi salonunda tertip edilmişti.

Yemek 21.15'te başladı. Halkevi Saz Heyeti müntahap(seçilmiş) parçalar çalıyor, inkılap ve Cumhuriyet senelerinin asırlara dar gelen muazzam hareketlerinden, zafer ve eserlerinden konuşuluyordu... Saat 22.30 da Hükümet Konağı salonunda tertip edilen baloya gidildi. Balo geç vakte kadar neşe ve şetaretle(sevinçle) devam etti.

BAYRAMIN İKİNCİ GÜNÜ: İkinci günü saat on birde Vali Beyefendi ile Alay Kumandanı Beyefendi, bütün memurin(memurlar), milli ve hayri cemiyetler, esnaf teşekkülleri halk ve Lise ile ilk mekteplerin son sınıflarından mürekkep büyük bir talebe kitlesinin iştirakiyle Cumhuriyet'in onuncu yıl dönümü merasimi yapılan Hükümet önündeki meydanda toplanıldı.

Cumhuriyet Meydanı:

Bu meydana "Cumhuriyet Meydanı" ünvanı verilmesi kararlaştırılmıştı. Belediye tarafından yaptırılan, üzerinde; "Antalya Şehri Onuncu Cumhuriyet Bayramını

Candan Coşkunluklarla Bu Meydanda Kutluladı. 29 Birinci Teşrin 1933" yazılı sütunun kaide temeli merasimle atılacaktı. Bununla beraber bütün memleket evlatlarının ve milli kurtuluşun başı ve yeni Türkiye'de diriliş ve kurtuluş hareketinin ruhu olan Büyük Mustafa Kemal'in milli hayatta kurtarıcı hizmetine minnettarlığımızı ve Gazi mefkuresi(ülküsü) yolunda birlik, beraberlik ve bütünlüğümüzü göstermek amacıyla Cumhuriyet Meydanından "Toprak Alma Merasimi" musammemdi (kararlaştırılmıştı).

...

"Cumhuriyet Meydanı" sütununun kaide temeli için ilk kazmayı Vali Beyefendi vurdu...

Ondan sonra Vali Beyefendi, C. H. Fırkası, Halkevi, Belediye Reisleri ile vatan uğrunda kolunu kaybetmiş İhisarlar (Tekel) Müdürü Dursun Bey, Lise son sınıfından en yaşlı bir hanım kızla bir efendi ve talebeden diğer bir şehit yavrusu birer avuç toprak alarak hazırlanan keseye vaz ve temhir (konuldu ve mühürlendi) edildi.

Vali Beyefendi bu ulvi maksadı vecih sözlerle izah etti. İstiklal Marşıyla başlayan bu merasim Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Marşı ile ikmal edildi. Belediye Reisi Hüsnü Bey halkı küşadı (açılışı) yapılacak yerlere davet eyledi.

Programdaki yazılı sıra ile mahallerine gidilerek Memleket Hastanesi Hariciye Pavyonu, İsmet Paşa Caddesi, Belediye Parkı, Ticaret ve Zahire Borsası, Avcılık Kulübü, Gazi Mustafa Kemal Caddesi, Açık Halk Pazarı vaz'ı esas (temel atma); Ali Bey Caddesi, Kılıçaslan Caddesi, Recep Bey Caddesi, Barbaros Caddesi, Gazi Çocuk Bahçesi, Gazi Parkı, Fevzi Paşa Caddesi ... . Küşad(açılış) merasimi Vali Beyefendinin Antalya halkını Cumhuriyet'in bu

feyizlerinden tebrik eden hitabeleriyle yapıyordu. Bu merasimde saat on üçe kadar devam etti.

Öğleden sonra:

İkinci gün öğleden sonra saat 15'te bütün Lise talebesi ile ilk mekteplerin ikinci devre talebesinin iştirakiyle beden hareketleri yapıldı. Bu hareketleri Lise jimnastik muallimi Nuri Bey muvaffakiyetle idare etti. Çok alkışlanan jimnastik hareketlerinden sonra spor müsabakaları başladı. Futbol maçını İlkışık - Esnaf Spor kulüpleri yaptı. Esnaf Spor galip geldi.

Gece...

Coşkun, heyecanlı şenlikler, fener alayları yapıldı. Belediye Parkında eğlenceler tertip edildi. Vali Beyefendi, Belediye Reisi Beyle şehrin her semtindeki halk eğlenti yerlerini gezdi...

ÜÇÜNCÜ GÜN: Bayramın üçüncü günü aynı tezahürat, aynı samimiyet ve zindelik devam etti. Halk öğleye kadar Cumhuriyet Meydanında tayyare filomuzun gelişini bekledi. Kahraman hava filomuzun bu bayram gününde semamızda uçuşu her zamandan fazla heyecan, sevgi ve coşkunluk tevlid etti (meydana getirdi). Şehrin üstünde pek aşağıdan uçan sevgili tayyarelerimiz mütemadiyen alkışlandı.

At Koşuları:

Öğleden sonra at koşuları vardı. On binlerce halk koşu meydanına gitmişti. İlk koşu tay koşusu idi. Jandarma Yüzbaşısı Sait Bey'in tayı birinci, Kırımlızade Mehmet Bey'in tayı ikinci geldi.

Sonra Cumhuriyet koşusu yapıldı. Bu koşuda Gümrük Mıntıka memurlarından Nazif Efendi'nin atı birinciliği, Gebizli Sadık Efendinin atı ikinciliği kazandı.

Üniformalı zabitan koşusunda; Yüzbaşı Muzaffer Bey'in atı birinci, Yüzbaşı Hilmi Bey'in kısrığı ikinci geldi. Ayrıca merkep, bisiklet, ... koşuları yapıldı. Muhtelif miktarlarda ikramiyeler verildi.

O sırada da tayyarelerimiz koşu mahallinin üstünde bir cevelan (gezinti) yaptı, beyannameler attı. Halk tarafından sürekli surette alkışlandı. Attila Binicilik Kulübünün yardımıyla Baytar Müdürlüğü tarafından Vilayet İdare-i Hususiye (Özel İdare) hesabına tertip edilen bu koşu mevsimin müsaadesizliğine rağmen alakalı, faydeli, güzel oldu.

Koşulardan sonra futbol maçına devam edildi. Bu maçta Alay takımı ile İlkışık'a karşı galip olan Esnaf Spor Kulübü oynadı. Berabere kaldılar. Yarınki cuma günü ikmal edilecektir.

Bayramın üçüncü gününde de köylüler Antalya'da kalarak şenliklere iştirak ettiler, sergileri gezdiler. Meydanlarda milli rakslar yaptılar (oyunlar oynadılar). Develik Meydanında kurulan çocuk salıncak ve eğlencelerine gittiler.

Karada ve Denizde Fener Alayı:

Bayramın üçüncü gecesini limanda muazzam fener alayı yapıldı. Bütün deniz vasıtaları iştirak etti. Havai fişekleri atıldı. Diğer taraftan karada da fener alayları, şehrin her tarafında şenlikler yaptı. Kışlada, Belediye önünde sabaha kadar eğlenceler yapıldı...

Halk Kürsüleri:

Büyük bayramın devamı müddetince C.H. Fırkası Vilayet İdare Heyeti tarafından Yenikapı'da, Kapıağzı'nda, Şarampol'de kurulan üç Halk Kürsüsünde 28 vatandaş söz söylemiş, Cumhuriyet'in nimetlerinden, feyizlerinden şükran, minnet ve tahassüsle (duygulanarak) bahsetmiştir.

Sergiler:

Cumhuriyet'in onuncu yıl bayramı münasebetiyle Halkevi salonlarında Cumhuriyet hükümetinin her sahadaki on yıllık faaliyetini gösteren bir sergi tertip edildi...

Mekteplerdeki sergiler:

Vilayet Kutlulama Komitesinin Halkevi salonundaki bu büyük sergisinden başka şehrin üç semtinde; üç mektepte birer sergi kurulmuştur.

İnönü, Sakarya, Gazi Kız, Dumlupınar mektepleri Dumlupınar'da; Mustafa Kemal, İstiklal, İsmetpaşa mektepleri de Mustafa Kemal mektebinde; Cumhuriyet mektebi de kendi salonunda sergi açmıştır. Her üç sergide on Cumhuriyet senesinin her sahada ve her bakımdan feyizli eserleri itinalı, cazip şekilde ve muhtelif vesaitle temsil, teşhir, ifade edilmiştir...

Temsiller:

Büyük Bayramımızın ikinci ve üçüncü gecelerinde çok değerli iki müsamere verildi:

30 - 31 Teşrin evvel (Ekim) gecesini Lise gençlerinin de iştirakiyle Halkevi Temsil Heyeti Faruk Nafiz'in (Kahraman) piyesini temsil ettiler.

...

31 (Ekim) - 1 (Kasım) akşamı ilk mektepler namına mini mini yavrularımızın temsil ettikleri (Uyanış) piyesi: yazılış itibarıyla biraz rabitasız ise de küçükler piyesin mevzuunu canlandırmış ve iyi temsil etmişlerdir. Mini mini bir hanım kızın söylediği monolog ve memlekette ilk defa yapılan (Çin Dansı) ve diğer numaralar ve her kısımda değişen dekorlar çok cazip ve muvaffakiyetli anlar yaşatmıştır...

Son Nutuk:

Belediye Reisi Hüsnü Bey son geceyi bir nutukla kapadı. Nutukta Antalyalıların her milli harekette gösterdiği şuurlu, inzibatlı, candan alakanın bu en büyük bayramımızda en yüksek mikyasta (ölçekte) gösterdiğini ifade ederek tebrik ve teşekkür etti ve Cumhuriyet'in binlerce sene bu tarzda şen ve mesut kut(lu)lanmasına mazhariyet temenniyatında(dileklerinde) bulundu. Halk uzun alkışlarla bu temenniye iştirak etti.

Baro Heyetinin Ziyafeti:

Büyük Cumhuriyet Bayramı şerefine Baro Heyeti, Baro Reisi Kazım Azamet Bey'in evinde bir ziyafet verdi. Ziyafete Vali Beyefendi, Alay Kumandanı Beyefendi, devair müdiranı (daire müdürleri), teşekküller mümessilleri, meclisi umumi ve belediye azaları, misafir tayyareciler vardı. Kazım Azamet Bey inkılabın ehemmiyetinden, Cumhuriyet'in kudretlerinden ve feyizlerinden bahseden bir nutuk söyledi. Baro heyetinden Enver Bey, davete iştiraktan dolayı heyetin teşekkürlerini söyledi... Ziyafet samimi bir hava içinde gece yarısından sonraya kadar devam etti.

*****

Son olarak şunu ifade etmekte yarar var. Kutlamalarla ilgili haberleri okurken bazı okurlarımız "Nerde o eski bayram kutlamaları" diye hayıflanacaktır elbette. Özellikle Cumhuriyet değerleriyle yetişmiş yaşlı okurlarımız. Ama, Doğaner'in şu tespitinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünüyorum: "Günümüzde iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere rağmen, milli bayramların özellikle de Cumhuriyet Bayramı'nın kutlanması konusunda aynı ölçüde başarılı ve etkili bir manzara ile karşılaşılmadığı görülmektedir. Atatürk döneminde

Cumhuriyet değerlerine gösterilen özen çok daha yüksek olmakla birlikte, bugün bu değerlerin büyük ölçüde Türk milletinin yaşam biçimi haline gelmesi sonucu kutlamalara katılım nispeten daha az olmaktadır..."

Dipnotlar:

Yasemin Doğaner, Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Kutlamaları, Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, Sayı.9, Ankara, 2007, s. 120-121.

Nezahat Demirhan, Cumhuriyetin Onuncu Yılı'nın Türk İnkılâp Tarihindeki Yeri ve Önemi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 1999, s. 39.

Resmi Antalya, 10 Ağustos 1933, S. 301, s. 1.

Resmi Antalya, 21 Eylül 1933, S. 307, s. 2

Kutlamalarla ilgili gazete haber metni kısaltılarak aktarılmıştır. Metnin tamamı için bkz. 9 İkinci Teşrin 1933, S. 310, s. 1-4.

Doğaner, a.g.m., s. 143.

Mustafa Üstün'ün bu makalesi, Antalya Büyükşehir gazetesinin Ekim 2010 tarihli nüshasından alındı.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARI DERNEĞİ
100. YIL SEMİNERLERİ

100.YIL

CUMHURİYETİN 100. YILINDA EĞİTİM

- Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi
- Üniversite Reformu
- Eğitim Uygulaması Olarak Köy Enstitüleri

Prof. Dr. Memduh Sami TANER

Prof. Dr. Hilmi UYSAL

Moderatör

Prof. Dr. Cihan CAMCI

Tarih: Saat:

Ekim 2023						
Pt	Sa	Ça	Pe	Cu	Ct	Pz
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

16:00:00

Tarih: 25 Ekim Çarşamba

Saat: 16.00

Yer: Olbia Salonu